

Brussel, 19 oktober 2023
(OR. en)

14339/23

**Interinstitutioneel dossier:
2023/0077(COD)**

**ENER 556
ENV 1145
CLIMA 488
COMPET 1004
CONSOM 370
FISC 231
CODEC 1912**

RESULTAAT BESPREKINGEN

van:	het secretariaat-generaal van de Raad
aan:	de delegaties
nr. vorig doc.:	14085/23
nr. Comdoc.:	7440/23 + ADD 1
Betreft:	Voorstel voor een VERORDENING VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD tot wijziging van de Verordeningen (EU) 2019/943 en (EU) 2019/942 en de Richtlijnen (EU) 2018/2001 en (EU) 2019/944 om de opzet van de elektriciteitsmarkt van de Unie te verbeteren - Algemene oriëntatie

Voor de delegaties gaat hierbij de algemene oriëntatie van de Raad over bovengenoemd voorstel, die de Raad (Vervoer, Telecommunicatie en Energie) op 17 oktober 2023 heeft aangenomen.

De algemene oriëntatie bevat het voorlopige standpunt van de Raad over dit voorstel en vormt het uitgangspunt voor de voorbereiding van de onderhandelingen met het Europees Parlement.

2023/0077(COD)

Voorstel voor een

VERORDENING VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD

tot wijziging van de Verordeningen (EU) 2019/943 en (EU) 2019/942 en de Richtlijnen (EU) 2018/2001 en (EU) 2019/944 om de opzet van de elektriciteitsmarkt van de Unie te verbeteren

(Voor de EER relevante tekst)

HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD VAN DE EUROPESE UNIE,

Gezien het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, en met name artikel 194, lid 2,

Gezien het voorstel van de Europese Commissie,

Na toezending van het ontwerp van wetgevingshandeling aan de nationale parlementen,

Gezien het advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité,

Gezien het advies van het Comité van de Regio's,

Handelend volgens de gewone wetgevingsprocedure,

Overwegende hetgeen volgt:

- (1) Sinds september 2021 worden zeer hoge prijzen en volatiliteit op de elektriciteitsmarkten waargenomen. Zoals uiteengezet door het Europees Agentschap voor de samenwerking tussen energieregulators (ACER) in zijn beoordeling van april 2022 van de opzet van de groothandelsmarkt voor elektriciteit in de EU¹, is dit voornamelijk een gevolg van de hoge prijs van gas, dat wordt gebruikt voor de opwekking van elektriciteit.
- (2) De escalatie van de Russische militaire agressie tegen Oekraïne, een verdragsluitende partij van de Energiegemeenschap, en de daarmee verband houdende internationale sancties sinds februari 2022 hebben de mondiale energiemarkten verstoord, het probleem van de hoge gasprijzen verergerd en aanzienlijke gevolgen gehad voor de elektriciteitsprijzen. De Russische invasie in Oekraïne heeft ook geleid tot onzekerheid over de levering van andere grondstoffen, zoals steenkool en ruwe olie, die worden gebruikt door elektriciteitsproductie-installaties. Dit heeft geleid tot aanzienlijke stijgingen en volatiliteit van de elektriciteitsprijs.

¹ Agentschap van de Europese Unie voor de samenwerking tussen energieregulators, Final Assessment of the EU Wholesale Electricity Market Design, april 2022.

- (3) In reactie op deze situatie heeft de **Commissie in oktober 2021 de mededeling [...]** **"De stijgende energieprijzen aanpakken: een toolbox met initiatieven en steunmaatregelen"** gepresenteerd, die [...] een toolbox van maatregelen bevat die de [...] **Unie** en haar lidstaten kunnen toepassen om de onmiddellijke gevolgen van de hoge energieprijzen voor huishoudens en bedrijven aan te pakken, [...] met inbegrip van inkomenssteun, belastingverlagingen, gasbesparingen en opslagmaatregelen [...] en om de weerbaarheid tegen toekomstige prijsschokken te versterken. In haar mededeling van 8 maart 2022 getiteld "REPowerEU: een gemeenschappelijk Europees optreden voor betaalbare, veiligere en duurzamere energie"² presenteerde de Commissie een reeks aanvullende maatregelen om de toolbox te versterken en een antwoord te bieden op de stijgende energieprijzen. Op 23 maart 2022 heeft de Commissie ook een tijdelijke staatssteunregeling ingesteld om de gevolgen van de hoge energieprijzen met bepaalde subsidies te verzachten³.

² Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Europese Raad, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, REPowerEU: een gemeenschappelijk Europees optreden voor betaalbare, veiligere en duurzamere energie (COM(2022)108 final).

³ Mededeling van de Commissie Tijdelijk crisiskader voor staatssteunmaatregelen ter ondersteuning van de economie na de Russische agressie tegen Oekraïne (C/2022/1890, PB C 131I van 24.3.2022, blz. 1).

- (4) Op 18 mei 2022 presenteerde de Commissie het REPowerEU-plan⁴ met aanvullende maatregelen gericht op energiebesparing, diversificatie van de energievoorziening en een versnelde uitrol van hernieuwbare energie om een einde te maken aan de afhankelijkheid van de Unie van Russische fossiele brandstoffen, met inbegrip van een voorstel om het streefcijfer van de Unie voor 2030 voor hernieuwbare energie te verhogen tot 45 %. Voorts werden in de mededeling over kortetermijninterventies op de energiemarkt en langetermijnverbeteringen van de opzet van de elektriciteitsmarkt⁵, naast aanvullende kortetermijnmaatregelen om de hoge energieprijzen aan te pakken, aangegeven op welke gebieden de opzet van de elektriciteitsmarkt kan worden verbeterd en werd het voornemen aangekondigd deze gebieden te beoordelen met het oog op een **wijziging** [...] van het wetgevingskader.

⁴ Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Europese Raad, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's van 10 maart 2020, REPowerEU-plan (COM(2022) 230 final).

⁵ Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, Kortetermijnmaatregelen op de energiemarkt en verbeteringen op de lange termijn in de opzet van de elektriciteitsmarkt – een gedragslijn (COM(2022) 236 final).

- (5) **Om [...] de prijscrisis en de veiligheidsproblemen dringend aan te pakken en de prijsstijgingen voor burgers tegen te gaan, [...] heeft de Unie meerdere rechtshandelingen vastgesteld, zoals Verordening (EU) 2022/1032 van het Europees Parlement en de Raad tot instelling van een sterke gasopslagregeling⁶, Verordening (EU) 2022/1369 van de Raad tot vaststelling van doeltreffende maatregelen ter vermindering van de vraag naar gas en elektriciteit⁷, Verordening (EU) 2022/1854 van de Raad⁸ tot vaststelling van prijsbeperkende regelingen om uitzonderlijke winsten op zowel de gas- als elektriciteitsmarkten te voorkomen⁹ [...] ¹⁰ en Verordening (EU) 2022/2577 van de Raad¹¹ tot vaststelling van maatregelen om de vergunningsprocedures voor installaties voor hernieuwbare energie te versnellen¹²¹³.**

⁶ [...]PB L 173 van 30.6.2022, blz. 17.

⁷ [...]2022/1032 van het Europees Parlement en de Raad van 29 juni 2022 tot wijziging van de Verordeningen (EU) 2017/1938 en (EG) nr. 715/2009 wat betreft gasopslag (Voor de EER relevante tekst) (PB L 173 van 30.6.2022, blz. 17).

⁸ Verordening (EU) 2022/1854 van de Raad van 6 oktober 2022 betreffende een noodinterventie in verband met de hoge energieprijzen (PB L 261I van 7.10.2022, blz. 1).

⁹ Verordening (EU) 2022/1369 van de Raad van 5 augustus 2022 inzake gecoördineerde maatregelen ter reductie van de gasvraag, PB L 206 en [...] (PB L 206 van 8.8.2022, blz.[...] 1).

¹⁰ Verordening (EU) 2022/1854 van de Raad van 6 oktober 2022 betreffende een noodinterventie in verband met de hoge energieprijzen (PB L 261I van 7.10.2022, blz. 1).

¹¹ Verordening (EU) 2022/2577 van de Raad van 22 december 2022 tot vaststelling van een kader om de inzet van hernieuwbare energie te versnellen (PB L 335 van 29.12.2022, blz. 36).

¹² [...]2022/1369 van de Raad van 5 augustus 2022 inzake gecoördineerde maatregelen ter reductie van de gasvraag (PB L 206 van 8.8.2022, blz. 1) en Verordening (EU) 2022/1854 van de Raad van 6 oktober 2022 betreffende een noodinterventie in verband met de hoge [...]prijzen (PB L 261 [...]).

¹³ Verordening (EU) 2022/2577 van de Raad van 22 december 2022 tot vaststelling van een kader om de inzet van hernieuwbare energie te versnellen (PB L 335 van 29.12.2022, blz. 36).

- (6) Een goed geïntegreerde **energiemarkt** die voortbouwt op het pakket "Schone energie voor alle Europeanen" ("**pakket schone energie**"), dat in 2018 en 2019 is aangenomen¹⁴¹⁵, moet de Unie in staat stellen in normale marktomstandigheden de economische voordelen van een interne energiemarkt te benutten, de voorzieningszekerheid te waarborgen en het decarbonisatieproces te ondersteunen. Grensoverschrijdende interconnectiviteit zorgt ook voor **een** veiligere, betrouwbaardere en efficiëntere werking van het elektriciteitssysteem.

$$^{14} \quad \dots([\dots] \mathbf{1})[\dots]([\dots])[\dots]([\dots])[\dots] [\dots] [\dots] [\dots]$$

15 **Verordening (EU) 2018/1999 van het Europees Parlement en de Raad van 11 december 2018 inzake de governance van de energie-unie en van de klimaatactie (PB L 328 van 21.12.2018, blz. 1); Richtlijn (EU) 2018/2001 van het Europees Parlement en de Raad van 11 december 2018 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen (herschikking) (PB L 328 van 21.12.2018, blz. 82); Richtlijn (EU) 2018/2002 van het Europees Parlement en de Raad van 11 december 2018 houdende wijziging van Richtlijn 2012/27/EU betreffende energie-efficiëntie (PB L 328 van 21.12.2018, blz. 210); Verordening (EU) 2019/942 van het Europees Parlement en de Raad van 5 juni 2019 tot oprichting van een Agentschap van de Europese Unie voor de samenwerking tussen energieregulators (herschikking) (PB L 158 van 14.6.2019, blz. 22); Verordening (EU) 2019/943 van het Europees Parlement en de Raad van 5 juni 2019 betreffende de interne markt voor elektriciteit (herschikking) (PB L 158 van 14.6.2019, blz. 54); Richtlijn (EU) 2019/944 van het Europees Parlement en de Raad van 5 juni 2019 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit (herschikking) (PB L 158 van 14.6.2019, blz. 125).**

- (7) De huidige opzet van de elektriciteitsmarkt heeft ook bijgedragen tot de opkomst van nieuwe en innovatieve producten, diensten en maatregelen op de detailhandelsmarkten voor elektriciteit, door energie-efficiëntie en het gebruik van hernieuwbare energie te ondersteunen en de keuzemogelijkheden te verruimen om consumenten te helpen hun energierekening te verlagen, ook via kleinschalige stroomopwekkingsinstallaties en opkomende diensten voor vraagrespons. Het voortbouwen op en benutten van het potentieel van de digitalisering van het energiesysteem, zoals actieve participatie van consumenten, moeten een essentieel onderdeel zijn van onze toekomstige elektriciteitsmarkten en -systemen. Tegelijkertijd moet rekening worden gehouden met de keuzen die de consument maakt, en moeten consumenten kunnen profiteren van een verscheidenheid aan aanbiedingen.
- (8) [...] In de context van de energiecrisis heeft de huidige opzet van de elektriciteitsmarkt **echter** ook een aantal belangrijke tekortkomingen aan het licht gebracht die verband houden met het effect van de hoge en volatiele prijzen van fossiele brandstoffen op de kortetermijnmarkten voor elektriciteit, die huishoudens en bedrijven blootstellen aan aanzienlijke prijsspieken met gevolgen voor hun elektriciteitsrekeningen.
- (9) Een snellere uitrol van hernieuwbare energie en schone flexibele technologieën is de meest duurzame en kosteneffectieve manier om de vraag naar fossiele brandstoffen voor elektriciteitsopwekking en voor direct verbruik structureel te verminderen door middel van elektrificatie en integratie van het energiesysteem. Dankzij hun lage operationele kosten kunnen hernieuwbare bronnen een positief effect hebben op de elektriciteitsprijzen in de gehele Unie en het directe verbruik van fossiele brandstoffen verminderen.
- (10) De veranderingen in de opzet van de elektriciteitsmarkt moeten ervoor zorgen dat de voordelen van de toenemende uitrol van hernieuwbare energie, en de energietransitie als geheel, ten goede komen aan de consumenten, met inbegrip van de meest kwetsbare, hen uiteindelijk beschermen tegen energiecrisis en voorkomen dat meer huishoudens in energiearmoede terechtkomen. [...] **Die veranderingen** moeten het effect van de hoge prijzen van fossiele brandstoffen, met name die van gas, op de elektriciteitsprijzen beperken, zodat huishoudens en bedrijven op langere termijn de vruchten kunnen plukken van betaalbare en zekere energie uit duurzame hernieuwbare en koolstofarme bronnen.

- (11) De hervorming van de opzet van de elektriciteitsmarkt moet niet alleen ten goede komen aan de huishoudelijke consumenten, maar ook aan het concurrentievermogen van de industrieën van de Unie door het hun gemakkelijker te maken om de investeringen in schone technologie te doen die zij nodig hebben om hun netto-nultransitietrajecten te verwezenlijken. De energietransitie in de Unie moet worden ondersteund door een sterke productiebasis voor schone technologie. Deze hervormingen zullen de betaalbare elektrificatie van de industrie en de positie van de Unie als wereldleider op het gebied van onderzoek en innovatie in schone energietechnologieën ondersteunen.
- (12) Goed functionerende en efficiënte kortetermijnmarkten zijn een belangrijk instrument voor de integratie van hernieuwbare energie en flexibiliteitsmiddelen in de markt en vergemakkelijken de integratie van het energiesysteem op kosteneffectieve wijze.
- (13) Intradaymarkten zijn bijzonder belangrijk voor de integratie van variabele hernieuwbare energiebronnen in het elektriciteitssysteem tegen de laagste kosten, aangezien zij marktdeelnemers de mogelijkheid bieden om tekorten of overschotten aan elektriciteit dicht bij het tijdstip van levering te verhandelen. Aangezien producenten van variabele hernieuwbare energie hun productie slechts dicht bij de leveringstermijn nauwkeurig kunnen inschatten, is het van cruciaal belang dat zij over zoveel mogelijk handelsmogelijkheden beschikken via toegang tot een liquide markt die zo dicht mogelijk bij het tijdstip van levering van de elektriciteit ligt. **De gate-sluitingstijd van de zoneoverschrijdende intradaymarkt moet daarom worden verkort en dicht bij realtime worden gedefinieerd. Indien deze wijziging risico's voor de voorzieningszekerheid met zich meebrengt, moeten de transmissiesysteembeheerders de mogelijkheid hebben om een afwijking aan te vragen op basis van een effectbeoordeling en na goedkeuring door de regulerende instantie, teneinde een verlenging van het tijdschema voor de uitvoering te vragen. Deze aanvraag moet een actieplan omvatten met concrete stappen in de richting van de invoering van de nieuwe gate-sluitingstijd binnen de dag.**

- (14) Het is daarom belangrijk dat de intradaymarkten zich aanpassen aan de deelname van technologieën voor variabele hernieuwbare energie zoals zonne- en wind**energie** en aan de deelname van vraag [...] respons en **energieopslag**. De liquiditeit van de intradaymarkten moet worden verbeterd door de orderportefeuilles te delen tussen marktdeelnemers binnen een biedzone, ook wanneer de zoneoverschrijdende capaciteit op nul wordt gesteld of na de gate-sluitingstijd van de intradaymarkt. **Om ervoor te zorgen dat orderportefeuilles worden gedeeld tussen benoemde elektriciteitsmarkt-beheerders (NEMO's) in de day-ahead- en intradaytijdsbestekken, moeten de NEMO's alle orders indienen bij de eenvormige day-ahead- en intradaykoppeling en mogen zij de handel in day-ahead- en intradayproducten of producten met soortgelijke kenmerken niet organiseren buiten de eenvormige day-ahead- en intradaykoppeling. Om het inherente risico van discriminatie bij de handel in day-ahead- en intradayproducten binnen en buiten de eenvormige day-ahead- en intradaykoppeling en het daaruit volgende wegvloeien van liquiditeit op de gekoppelde elektriciteitsmarkten van de Unie aan te pakken, moet deze verplichting van toepassing zijn op NEMO's, op ondernemingen die direct of indirect zeggenschap of enig recht uitoefenen over een NEMO en op ondernemingen die direct of indirect onder zeggenschap staan van een NEMO.** Voorts moet de gate-sluitingstijd van de intradaymarkt dicht bij het tijdstip van levering worden gebracht om de marktdeelnemers zoveel mogelijk kansen te bieden om tekorten en overschotten aan elektriciteit te verhandelen en bij te dragen tot een betere integratie van variabele hernieuwbare energiebronnen in het elektriciteitssysteem.
- (15) Daarnaast moeten de kortetermijnmarkten voor elektriciteit ervoor zorgen dat kleinschalige aanbieders van flexibiliteitsdiensten kunnen deelnemen door de omvang van de minimale biedingen te verlagen.

- (16) Om de efficiënte integratie van elektriciteit uit variabele hernieuwbare energiebronnen te waarborgen en de behoefte aan elektriciteitsopwekking op basis van fossiele brandstoffen te verminderen in [...] **situaties van een elektriciteitsprijscrisis** [...], moeten transmissiesysteembeheerders een peak-shaving-product kunnen ontwerpen dat een **aanvullende** vraagrespons mogelijk maakt, **teneinde** het verbruik [...] in het elektriciteitssysteem te helpen verminderen [...]. **Als zodanig moet het peak-shaving-product niet alleen bijdragen tot een verlaging van de groothandelsprijzen voor elektriciteit, maar ook bijdragen tot [...] de voorzieningszekerheid tijdens een elektriciteitsprijscrisis.** Aangezien het peak-shaving-product tot doel heeft het elektriciteitsverbruik te verminderen en te verschuiven, moet de reikwijdte van dit product worden beperkt tot [...] vraagrespons. **Aangezien het peak-shaving-product bedoeld is om slechts in beperkte situaties van elektriciteitsprijscrisis te worden toegepast, kan [...] de aankoop ervan plaatsvinden tot één week voor de vrijgave van extra vraagresponscapaciteiten.** Transmissiesysteembeheerders moeten [...] het peak-shaving-product [...] **kunnen activeren op basis van de prognose van de vraag. Als alternatief moet het mogelijk zijn het peak-shaving-product automatisch te activeren binnen de day-aheadmarkt, op basis van de energieprijis die is toegezegd tijdens de aankoop van de [...] vraagverminderingcapaciteit.** Om de volumes van de geactiveerde vraagvermindering te verifiëren, moet de transmissiesysteembeheerder een uitgangswaarde gebruiken die het verwachte elektriciteitsverbruik weergeeft zonder dat het peak-shaving-product wordt geactiveerd.

- (17) Om actief te kunnen deelnemen aan de elektriciteitsmarkten en met het oog op flexibiliteit, worden de consumenten geleidelijk uitgerust met slimme metersystemen. In een aantal lidstaten verloopt de uitrol van slimme metersystemen echter nog steeds traag. In gevallen waarin nog geen slimme metersystemen zijn geïnstalleerd en in gevallen waarin slimme metersystemen niet voorzien in voldoende gedetailleerde gegevens, moeten transmissie- en distributiesysteembeheerders gegevens van specifieke [...] **meet**toestellen kunnen gebruiken met het oog op de waarneembaarheid en afwikkeling van flexibilitiediensten zoals vraagrespons en energieopslag. Het mogelijk maken van het gebruik van gegevens van specifieke [...] **meet**toestellen met het oog op de waarneembaarheid en afwikkeling moet de actieve deelname van de consumenten aan de markt en de ontwikkeling van hun vraagrespons vergemakkelijken. Het gebruik van gegevens van deze specifieke [...] **meet**toestellen moet vergezeld gaan van kwaliteitseisen met betrekking tot de gegevens.
- (18) Deze verordening stelt een rechtsgrondslag vast voor **de** verwerking van persoonsgegevens [...] **overeenkomstig Verordening (EU) 2016/679 van het Europees Parlement en de Raad**¹⁶. De lidstaten moeten ervoor zorgen dat alle in [...] **Verordening (EU) 2016/679** vastgelegde beginselen en verplichtingen inzake de bescherming van persoonsgegevens worden nageleefd, met inbegrip van de beginselen en verplichtingen inzake gegevens-minimalisatie. Indien de doelstelling van deze richtlijn kan worden bereikt zonder verwerking van persoonsgegevens, moeten de [...] **verwerkingsverantwoordelijken** gebruikmaken van geanonimiseerde en geaggregeerde gegevens.

¹⁶ **Verordening (EU) 2016/679 van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van Richtlijn 95/46/EG (algemene verordening gegevensbescherming) (PB L 119 van 4.5.2016, blz. 1).**

- (19) Consumenten en leveranciers hebben doeltreffende en efficiënte termijnmarkten nodig om hun prijsgevoeligheid op de lange termijn te dekken en de afhankelijkheid van kortetermijnprijzen te verminderen. Om ervoor te zorgen dat de energie-afnemers in de gehele [...] **Unie** ten volle **kunnen** profiteren van de voordelen van geïntegreerde elektriciteitsmarkten en concurrentie in de gehele Unie, moet de werking van de elektriciteitstermijnmarkt van de Unie worden verbeterd door de oprichting van regionale virtuele hubs om de bestaande versnippering van de markt en de lage liquiditeit in veel biedzones weg te nemen. Regionale virtuele hubs moeten meerdere biedzones bestrijken en tegelijkertijd zorgen voor een adequate prijscorrelatie. Sommige biedzones vallen mogelijk niet onder een **regionale** virtuele hub wat betreft het bijdragen aan de referentieprijs van de hub. Marktdeelnemers uit deze biedzones moeten zich echter nog steeds via een hub kunnen indekken.
- (19 a) **Om eenvormige voorwaarden te waarborgen voor de uitvoering van deze verordening, moeten aan de Commissie uitvoeringsbevoegdheden worden toegekend om gedetailleerde regels vast te leggen voor het ontwerp van de termijnmarkt voor elektriciteit van de Unie met betrekking tot de oprichting van regionale virtuele hubs. Om synergieën met het bestaande regelgevingskader te waarborgen, moet de toekenning van uitvoeringsbevoegdheden in artikel 59 van Verordening (EU) 2019/943 van het Europees Parlement en de Raad¹⁷ worden uitgebreid tot de aspecten die nodig zijn voor de oprichting van virtuele hubs. Alvorens deze uitvoerings-bevoegdheden uit te oefenen, moet de Commissie een effectbeoordeling uitvoeren. In voorkomend geval moet in de effectbeoordeling en de uitvoeringshandeling de uitvoering van bestaande intergouvernementele overeenkomsten met betrekking tot grensoverschrijdende gezamenlijke eigendom van energiecentrales tot uiting komen. De uitvoeringsbevoegdheden moeten worden uitgeoefend overeenkomstig Verordening (EU) nr. 182/2011 van het Europees Parlement en de Raad.**

¹⁷ Verordening (EU) 2019/943 van het Europees Parlement en de Raad van 5 juni 2019 betreffende de interne markt voor elektriciteit (PB L 158 van 14.6.2019, blz. 54).

- (20) Virtuele hubs moeten de geaggregeerde prijs van meerdere biedzones weerspiegelen en een referentieprijs bieden, die door de marktdeelnemers moet worden gebruikt om termijngerichte indekkingsproducten aan te bieden. In zoverre mogen virtuele hubs niet worden opgevat als entiteiten die transacties regelen of uitvoeren. De regionale virtuele hubs moeten, door te voorzien in een referentie-prijsindex, het poolen van liquiditeiten mogelijk maken en de marktdeelnemers betere indekkingsmogelijkheden bieden.
- (21) Om de mogelijkheden van marktdeelnemers voor dekking te vergroten, moet de rol van het overeenkomstig Verordening (EU) 2016/1719 van de Commissie¹⁸ opgerichte centrale toewijzingsplatform worden uitgebreid. Het centrale toewijzingsplatform moet handel in financiële langetermijnrechten betreffende transmissie tussen de verschillende biedzones en de regionale virtuele hubs aanbieden. De door marktdeelnemers voor financiële transmissierechten ingediende orders [...] **moeten** worden gematcht met een gelijktijdige toewijzing van zoneoverschrijdende capaciteit op lange termijn. Een dergelijke matching en toewijzing moeten regelmatig worden uitgevoerd om te zorgen voor voldoende liquiditeit en dus efficiënte indekkingsmogelijkheden voor marktdeelnemers. De langetermijnrechten betreffende transmissie moeten worden afgegeven met frequente looptijden, [...] variërend van een maand vooruit tot ten minste drie jaar vooruit [...], zodat ze in overeenstemming worden gebracht met de typische tijdshorizon voor dekking van de marktdeelnemers. Het centrale toewijzingsplatform moet worden gemonitord en gehandhaafd om ervoor te zorgen dat het zijn taken naar behoren uitvoert.

¹⁸ Verordening (EU) 2016/1719 van de Commissie van 26 september 2016 tot vaststelling van richtsnoeren betreffende capaciteitstoewijzing op de langere termijn (PB L 259 van 27.9.2016, blz. 42).

- (22) Nettarieven moeten de transmissie- en distributiesysteembeheerders stimuleren om flexibiliteitsdiensten te gebruiken door verdere ontwikkeling van innovatieve oplossingen om het bestaande net te optimaliseren en flexibiliteitsdiensten aan te kopen, met name vraagrespons of opslag. Daartoe moeten de nettarieven zodanig worden ontworpen dat rekening wordt gehouden met de operationele en kapitaaluitgaven van systeembeheerders of een efficiënte combinatie van beide, zodat zij het elektriciteitssysteem kostenefficiënt kunnen beheren. **Het vereiste van kostenoriëntatie mag geen beperking inhouden van de mogelijkheid om kosten doeltreffend te herverdelen in gevallen waarin locatie- of tijdvariante nettarieven worden toegepast.** Dit zou verder bijdragen tot de integratie van hernieuwbare energiebronnen tegen de laagste kosten voor het elektriciteitssysteem en de eindafnemers in staat stellen hun flexibiliteitsoplossingen te waarderen.

- (23) Hernieuwbare offshore-energiebronnen, zoals offshore-windenergie, oceaanenergie en drijvende zonnepanelen, zullen een belangrijke rol spelen bij de opbouw van een energiesysteem dat grotendeels gebaseerd is op hernieuwbare energiebronnen en bij het waarborgen van klimaatneutraliteit tegen 2050. Er zijn echter aanzienlijke belemmeringen voor de bredere en efficiënte uitrol ervan waardoor de grootschalige opschaling die nodig is om deze doelstellingen te verwezenlijken, wordt verhinderd. Soortgelijke belemmeringen kunnen zich in de toekomst voordoen voor andere offshore-technologieën. Deze belemmeringen omvatten investeringsrisico's die verband houden met de unieke topografische situatie van hybride offshore-projecten verbonden met meer dan één markt **in een offshore-biedzone. Het is belangrijk deze belemmeringen tijdig en efficiënt aan te pakken.** Om het investeringsrisico voor deze offshore-projectontwikkelaars te verminderen en ervoor te zorgen dat de projecten in een offshore-biedzone volledige markttoegang tot de omliggende markten hebben, moeten transmissiesysteembeheerders de toegang van het offshore-[...] **project in een offshore-biedzone** tot de capaciteit van de respectieve hybride interconnector voor alle markttimeenheden waarborgen **tot de in de aansluitovereenkomst overeengekomen capaciteit, zodat capaciteit die het gevolg kan zijn van overplanting wordt uitgesloten.** Indien de beschikbare transmissiecapaciteit zodanig wordt verminderd dat de volledige hoeveelheid elektriciteitsopwekking die het offshore-project anders zou hebben kunnen uitvoeren, niet aan de markt kan worden geleverd, moet(en) de transmissiesysteembeheerder(s) die verantwoordelijk is (zijn) voor de capaciteitsvermindering, in de toekomst in staat worden gesteld de exploitant van het offshore-project te compenseren door gebruikmaking van congestie-ontvangsten. Deze compensatie moet **een evenwicht bieden tussen de lagere inkomsten van exploitanten van installaties voor de opwekking van hernieuwbare offshore-elektriciteit als gevolg van deze verminderde toegang tot onderling verbonden markten en mag** alleen verband houden met de voor de markt beschikbare productiecapaciteit, die afhankelijk kan zijn van het weer, met uitsluiting van storingen en onderhoudsactiviteiten van het offshore-project. De **compensatie bij een gebrek aan toegang tot het transmissienet mag niet worden geïnterpreteerd als prioritaire dispatching. Bovendien mag er nooit sprake zijn van dubbele compensatie voor hetzelfde risico dat onder deze bepaling valt, bijvoorbeeld als het risico reeds is gedekt door een contract ter verrekening van verschillen of een andere toepasselijke steunregeling.** De details, met inbegrip van de voorwaarden waaronder de maatregel kan vervallen, **zoals een voldoende vraag binnen de offshore-biedzone of rechtstreekse toegang tot een voldoende aantal markten om het risico weg te nemen of de belemmeringen aan te pakken,** moeten in een uitvoeringshandeling worden vastgelegd, **in voorkomend geval onder meer door middel van wijzigingen in Verordening (EU) 2015/1222 van de Commissie.**

- (24) Op de day-ahead-groothandelsmarkt worden de goedkoopste energiecentrales eerst ingezet, maar de prijs die alle marktdeelnemers ontvangen, wordt bepaald door de laatste centrale die nodig is om aan de vraag te voldoen, d.w.z. die met de hoogste marginale kosten wanneer de markt wordt gecleard. In dit verband heeft de energiecrisis aangetoond dat een stijging van de gas- en steenkoolprijzen zich kan vertalen in uitzonderlijke en duurzame prijsstijgingen voor gas- en kolengestookte elektriciteitsopwekkingsfaciliteiten op de day-ahead-groothandelsmarkt. Dat heeft op zijn beurt geleid tot uitzonderlijk hoge prijzen op de day-aheadmarkt in de gehele Unie, aangezien gas- en kolengestookte opwekkingsfaciliteiten vaak de installaties zijn met de hoogste marginale kosten die nodig zijn om aan de vraag naar elektriciteit te voldoen.
- (25) Gezien de rol van de prijs op de day-aheadmarkt als referentie voor de prijs op andere groothandelsmarkten voor elektriciteit en het feit dat alle marktdeelnemers de clearingprijs ontvangen, hebben de technologieën met aanzienlijk lagere marginale kosten voortdurend hoge inkomsten geboekt.
- (26) Om de decarbonisatiedoelstellingen van de Unie en de in REPowerEU vastgelegde doelstellingen om energie-onafhankelijker te worden, te halen, moet de Unie de uitrol van hernieuwbare energie in een veel sneller tempo doorvoeren. Gezien de investeringsbehoeften die nodig zijn om deze doelstellingen te bereiken, moet de markt ervoor zorgen dat er een prijssignaal voor de lange termijn wordt afgegeven.
- (27) In dit kader moeten de lidstaten ernaar streven de juiste marktvoorwaarden te creëren voor marktconforme instrumenten op lange termijn, zoals stroomafnameovereenkomsten (PPA's). PPA's zijn bilaterale afnameovereenkomsten tussen producenten en afnemers van elektriciteit. Zij zorgen voor prijsstabiliteit op lange termijn voor de afnemer en voor de nodige zekerheid voor de producent om de investeringsbeslissing te nemen. Niettemin hebben slechts een handvol lidstaten actieve PPA-markten en de kopers zijn doorgaans beperkt tot grote ondernemingen, niet in de laatste plaats omdat PPA's verbonden zijn met een reeks belemmeringen, met name de moeilijkheid om het risico van wanbetaling door de afnemer in deze langetermijnovereenkomsten te dekken. De lidstaten moeten bij het bepalen van het beleid ter verwezenlijking van de in hun geïntegreerde nationale energie- en klimaatplannen vastgelegde doelstellingen inzake het koolstofvrij maken van energie rekening houden met de noodzaak om een dynamische markt voor PPA's tot stand te brengen.

- (28) [...] **Overeenkomstig** Richtlijn (EU) 2018/2001 van het Europees Parlement en de Raad¹⁹ moeten de lidstaten de regelgevende en administratieve belemmeringen voor langlopende PPA's voor hernieuwbare energie bekijken, [...] ongerechtvaardigde belemmeringen voor dergelijke overeenkomsten wegnemen en het gebruik van deze laatste bevorderen.
- Daarnaast moeten de lidstaten in hun geïntegreerde nationale energie- en klimaatplannen beleidslijnen en maatregelen beschrijven die de invoering van PPA's voor hernieuwbare energie vergemakkelijken. Onverminderd deze verplichting om verslag uit te brengen over de regelgevingscontext die van invloed is op de PPA-markt, moeten de lidstaten ervoor zorgen dat instrumenten ter beperking van de financiële risico's die verband houden met afnemers die hun langetermijnbetalingsverplichtingen in het kader van PPA's niet nakomen, toegankelijk zijn voor ondernemingen die geconfronteerd worden met toetredingsdrempels op de markt voor PPA's en niet in financiële moeilijkheden verkeren [...]. De lidstaten kunnen besluiten een garantieregeling tegen marktprijzen op te zetten **indien particuliere garanties niet of onvoldoende toegankelijk zijn. In dat geval** moeten de lidstaten bepalingen opnemen om te voorkomen dat de liquiditeit op de elektriciteitsmarkten afneemt, bijvoorbeeld door gebruik te maken van financiële PPA's. **De lidstaten zouden kunnen besluiten tot het vergemakkelijken van de bundeling van de vraag naar PPA's van afnemers die individueel worden geconfronteerd met belemmeringen om toe te treden tot de markt voor PPA's, maar die gezamenlijk producenten een aantrekkelijk aanbod voor PPA's kunnen bieden. De lidstaten** mogen geen steun verlenen aan PPA's die elektriciteit aankopen die wordt opgewekt uit fossiele brandstoffen. Hoewel de standaardbenadering moet bestaan uit non-discriminatie tussen consumenten, kunnen de lidstaten besluiten deze instrumenten te richten op specifieke categorieën consumenten, met toepassing van objectieve en niet-discriminerende criteria. In dit kader moeten de lidstaten rekening houden met de potentiële rol van [...] **faciliteiten** die op het niveau van de Unie ter beschikking worden gesteld, bijvoorbeeld door de Europese Investeringsbank (EIB).

¹⁹ **Richtlijn (EU) 2018/2001 van het Europees Parlement en de Raad van 11 december 2018 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen (PB L 328 van 21.12.2018, blz. 82).**

- (29) De lidstaten beschikken over verschillende instrumenten om de ontwikkeling van PPA-markten te ondersteunen bij het opzetten en toewijzen van overheidssteun. Door projectontwikkelaars op het gebied van hernieuwbare energie die deelnemen aan een openbare aanbesteding voor overheidssteun, toe te staan een deel van de productie voor verkoop te reserveren via een PPA, zou worden bijgedragen tot de bevordering en groei van de markten voor PPA's. Daarnaast moeten de lidstaten er in het kader van deze beoordeling van inschrijvingen naar streven criteria toe te passen om de toegang tot de PPA-markt te stimuleren voor actoren die geconfronteerd worden met toetredingsdrempels, zoals kleine en middelgrote ondernemingen, waarbij de voorkeur wordt gegeven aan inschrijvers die toezeggen een PPA te ondertekenen voor een deel van de productie van het project bij een of meer potentiële kopers die moeilijkheden ondervinden om toegang te krijgen tot de PPA-markt.
- (29 a) **De lidstaten moeten specifiek op grensoverschrijdende PPA's letten en ongerechtvaardigde, specifiek daarmee verband houdende belemmeringen wegnemen, zodat consumenten in lidstaten met beperkte capaciteit zonder discriminatie toegang krijgen tot in andere regio's opgewekte energie.**
- (30) Indien de lidstaten besluiten door de overheid gefinancierde [...] investeringen **via** [...] directe prijssteunregelingen [...] in nieuwe koolstofarme, niet-fossiele elektriciteitsproductie-installaties [...] te ondersteunen om de decarbonisatiedoelstellingen van de Unie te verwezenlijken, moeten die regelingen worden gestructureerd door middel van tweerichtingscontracten ter verrekening van verschillen, zodat zij, naast een inkomensgarantie, een opwaartse beperking van de marktinkomsten van de betrokken opwekkingsactiva omvatten. **Hoewel de verplichting uit hoofde van deze verordening slechts van toepassing moet zijn ter ondersteuning van investeringen in nieuwe elektriciteitsproductie-installaties, kunnen de lidstaten besluiten ook in steunregelingen in de vorm van tweerichtingscontracten ter verrekening van verschillen te voorzien voor nieuwe investeringen om de capaciteit van bestaande elektriciteitsproductie-installaties aanzienlijk te vergroten of bestaande elektriciteitsproductie-installaties aanzienlijk uit te breiden of de levensduur ervan te verlengen.** [...]

- (30 a) Ter wille van de rechtszekerheid en voorspelbaarheid mag de verplichting om directe steunregelingen te structureren door middel van tweerichtingscontracten ter verrekening van verschillen alleen van toepassing zijn op contracten in het kader van directe prijssteunregelingen voor investeringen in nieuwe productie die drie jaar na de datum van inwerkingtreding van deze verordening worden gesloten. Voor hybride offshore-activa die zijn aangesloten op twee of meer biedzones, moet die overgangperiode gezien de complexiteit van die projecten vijf jaar bedragen.**
- (30 b) De verplichting om gebruik te maken van tweerichtingscontracten ter verrekening van verschillen doet geen afbreuk aan artikel 6, lid 1, van Richtlijn (EU) 2018/2001.**
- (30 c) Hoewel deze verordening artikel 4, lid 3, tweede alinea, van Richtlijn (EU) 2018/2001 wijzigt, blijven de resterende bepalingen van artikel 4 van Richtlijn (EU) 2018/2001, waarin ontwerpbeginselen voor de steunregelingen voor energie uit hernieuwbare bronnen zijn neergelegd, volledig van toepassing.**
- (31) [...] Tweerichtingscontracten ter verrekening van verschillen zouden ervoor zorgen dat de inkomsten van producenten uit nieuwe investeringen in elektriciteitsopwekking die overheidssteun genieten, onafhankelijker worden van de volatiele prijzen van op fossiele brandstoffen gebaseerde opwekking, die doorgaans de prijs op de day-aheadmarkt bepalen.**

- (31 a) De ontwerpbeginselen overeenkomstig deze verordening moeten van toepassing zijn op directe prijssteunregelingen in de vorm van tweerichtingscontracten ter verrekening van verschillen. Bij de beoordeling van die tweerichtingscontracten ter verrekening van verschillen waarvoor staatssteunregels gelden, moet de Commissie nagaan of deze voldoen aan de bepalingen van het Unierecht die rechtstreeks verband houden met staatssteunregels, zoals de ontwerpbeginselen voor tweerichtingscontracten ter verrekening van verschillen als bedoeld in deze verordening.**
- Bij het opstellen van de tweerichtingscontracten ter verrekening van verschillen moeten de stimulansen voor de productie-installatie om efficiënt te functioneren en deel te nemen aan de elektriciteitsmarkten behouden blijven, met name om de marktomstandigheden te weerspiegelen. Bij haar beoordeling moet de Commissie ervoor zorgen dat het ontwerp van tweerichtingscontracten ter verrekening van verschillen geen concurrentievervalsing veroorzaakt. De Commissie moet er met name voor zorgen dat het uitkeren van inkomsten aan ondernemingen het gelijke speelveld op de interne markt niet verstoort in specifieke gevallen waarin geen concurrerende biedprocedure kan worden gehouden. Tweerichtingscontracten ter verrekening van verschillen kunnen in looptijd variëren en kunnen onder meer op investeringen gebaseerde contracten ter verrekening van verschillen met een of meer uitoefenprijzen, een bodemprijs, of competentie- of referentiecontracten ter verrekening van verschillen omvatten. De verplichting om tweerichtingscontracten ter verrekening van verschillen te gebruiken is niet van toepassing op steunregelingen die niet rechtstreeks verband houden met elektriciteitsopwekking, zoals opslag, en die niet gebruikmaken van directe prijssteun, zoals investeringssteun in de vorm van bijvoorbeeld subsidies vooraf, belastingmaatregelen of groenestroomcertificaten.**

- (32) Voor zover de beperking tot het vaststellen van directe prijssteunregelingen in de vorm van tweerichtingscontracten ter verrekening van verschillen de soorten directe prijssteunregelingen die de lidstaten met betrekking tot hernieuwbare energiebronnen [...] in staat zijn vast te stellen, limiteert, moet deze beperking echter alleen gelden voor koolstofarme, niet-fossiele brandstoftechnologieën, met lage en stabiele operationele kosten, en voor technologieën die doorgaans geen flexibiliteit bieden aan het elektriciteitssysteem, met uitzondering van technologieën die zich in een vroeg stadium van de marktintroductie bevinden. Dit is noodzakelijk om ervoor te zorgen dat de economische levensvatbaarheid van opwekkingstechnologieën met hoge marginale kosten niet in gevaar wordt gebracht en om de stimulansen te behouden van de technologieën die het elektriciteitssysteem flexibiliteit kunnen bieden om hun energie op de elektriciteitsmarkt aan te bieden op basis van hun alternatieve kosten. Bovendien mag de beperking tot het vaststellen van directe prijssteunregelingen in de vorm van tweerichtingscontracten ter verrekening van verschillen niet van toepassing zijn op opkomende technologieën waarvoor andere soorten directe prijssteunregelingen beter in staat zijn om het gebruik ervan te stimuleren. De beperking mag geen afbreuk doen aan de mogelijke vrijstelling voor kleinschalige installaties en demonstratieprojecten overeenkomstig [...] **Richtlijn** (EU) 2018/2001 [...] en moet rekening houden met de specifieke kenmerken van hernieuwbare-energiegemeenschappen overeenkomstig [...] die richtlijn.
- (33) Met het oog op de rechtszekerheid [...] **voor de** producenten moet de verplichting voor de lidstaten om directe prijssteunregelingen toe te passen voor de productie van elektriciteit in de vorm van tweerichtingscontracten ter verrekening van verschillen, alleen gelden voor [...] investeringen [...] **in nieuwe installaties voor de opwekking van** elektriciteit uit de in bovenstaande overweging genoemde bronnen.

- (34) Dankzij de opwaartse beperking van de marktinkomsten zouden directe prijssteunregelingen in de vorm van tweerichtingscontracten ter verrekening van verschillen een extra bron van inkomsten moeten zijn voor de lidstaten in perioden van hoge energieprijzen. Om het effect van hoge elektriciteitsprijzen op de energierekeningen van de consumenten verder te beperken, moeten de lidstaten ervoor zorgen dat de inkomsten die worden geïnd van producenten die onderworpen zijn aan directe prijssteunregelingen in de vorm van tweerichtingscontracten ter verrekening van verschillen, **of de financiële tegenwaarde van die inkomsten**, worden doorberekend aan [...] eind[...]afnemers. **Bij de uitkering van de inkomsten aan huishoudens moeten de lidstaten met name kwetsbare afnemers kunnen bevoordelen. In het licht van de ruimere voordelen voor elektriciteitsafnemers die voortvloeien uit investeringen in hernieuwbare energie, energie-efficiëntie en de inzet van koolstofarme energie, moeten de lidstaten ook de mogelijkheid hebben om de inkomsten uit tweerichtingscontracten ter verrekening van verschillen, of de financiële tegenwaarde van die inkomsten, te gebruiken om investeringen te financieren teneinde de elektriciteitskosten voor eindafnemers te verlagen en deze inkomsten, of de financiële tegenwaarde van die inkomsten, te gebruiken om de kosten van de directe prijssteunregelingen te financieren[...].** Bij de herverdeling van de inkomsten moet ervoor worden gezorgd dat [...]afnemers tot op zekere hoogte nog steeds worden blootgesteld aan het prijssignaal, zodat zij hun verbruik verminderen wanneer de prijzen hoog zijn, of hun verbruik verschuiven naar perioden met lagere prijzen (doorgaans perioden met een groter aandeel van de productie uit hernieuwbare energiebronnen). **De lidstaten moeten met name rekening kunnen houden met het verbruik in daluren om prikkels voor flexibiliteit te behouden.** De lidstaten moeten ervoor zorgen dat het gelijke speelveld en de concurrentie tussen de verschillende leveranciers niet worden beïnvloed door het uitkeren van inkomsten aan de eindverbruikers van elektriciteit. **Deze beginselen mogen niet verplicht zijn voor inkomsten uit contracten in het kader van directe prijssteunregelingen die zijn gesloten vóór de datum van toepassing van de verplichting om tweerichtingscontracten ter verrekening van verschillen te gebruiken. De lidstaten kunnen inkomsten uit tweerichtingscontracten ter verrekening van verschillen verdelen zonder dat die verdeling een regulering van de detailhandelsprijzen vormt overeenkomstig artikel 5 van Richtlijn (EU) 2019/944.**

- (35) Voorts moeten de lidstaten ervoor zorgen dat de directe prijssteunregelingen, ongeacht hun vorm, de efficiënte, concurrerende en liquide werking van de elektriciteitsmarkten niet ondermijnen, waarbij de prikkels voor producenten om te reageren op marktsignalen, met inbegrip van stopzetting van de productie wanneer de elektriciteitsprijzen onder hun operationele kosten liggen, en voor eindafnemers om hun verbruik te verminderen wanneer de elektriciteitsprijzen hoog zijn, behouden blijven. De lidstaten moeten ervoor zorgen dat steunregelingen geen belemmering vormen voor de ontwikkeling van commerciële contracten zoals PPA's.
- (36) Aldus spelen tweerichtingscontracten ter verrekening van verschillen en stroomafnameovereenkomsten een complementaire rol bij het bevorderen van de energietransitie en het bieden van de voordelen van hernieuwbare energie en koolstofarme energie aan consumenten. Met inachtneming van de voorschriften van [...] **deze verordening** moeten de lidstaten vrij kunnen beslissen welke instrumenten zij gebruiken om hun decarbonisatiedoelstellingen te verwezenlijken. Door middel van PPA's dragen particuliere investeerders bij aan de uitrol van extra hernieuwbare en koolstofarme energie, waarbij lage en stabiele elektriciteitsprijzen op de lange termijn worden vastgezet. Evenzo wordt door middel van tweerichtingscontracten ter verrekening van verschillen namens de consumenten hetzelfde doel bereikt door overheidsinstanties. Beide instrumenten zijn noodzakelijk om de decarbonisatiedoelstellingen van de Unie te verwezenlijken door de uitrol van hernieuwbare en koolstofarme energie, en tegelijkertijd de voordelen van goedkope elektriciteitsopwekking voor verbruikers te vergroten.

- (37) De versnelde uitrol van hernieuwbare energiebronnen vereist een toenemende beschikbaarheid van flexibiliteitsoplossingen om de integratie ervan in het net te waarborgen en het elektriciteitssysteem en het elektriciteitsnet in staat te stellen zich aan te passen aan de variabiliteit van elektriciteitsopwekking en -verbruik over verschillende tijdshorizonten. **Om de flexibiliteit van niet-fossiele brandstoffen te bevorderen,** moeten regulerende instanties **of andere door een lidstaat aangewezen instanties of entiteiten** periodiek de behoefte aan flexibiliteit in het elektriciteitssysteem beoordelen op basis van de input van de transmissie- en distributiesysteembeheerders **en die beoordeling moet een aanvulling vormen op de rapportage over de flexibiliteit van de nationale energiesystemen overeenkomstig Verordening (EU) 2018/1999 van het Europees Parlement en de Raad**²⁰. Bij de beoordeling van de flexibiliteitsbehoeften van het elektriciteitssysteem moet rekening worden gehouden met alle bestaande en geplande investeringen,[...] met inbegrip van bestaande activa die nog niet op het net zijn aangesloten,[...] in flexibiliteitsmiddelen zoals flexibele elektriciteitsopwekking, interconnectoren, vraag [...]respons, energieopslag of de productie van hernieuwbare brandstoffen, met het oog op de noodzaak om het energiesysteem koolstofvrij te maken. Op basis hiervan moeten de lidstaten een nationale doelstelling voor niet-fossiele flexibiliteit vaststellen, zoals vraagrespons en **energieopslag**, die ook tot uiting moet komen in hun geïntegreerde nationale energie- en klimaatplannen.

²⁰ **Verordening (EU) 2018/1999 van het Europees Parlement en de Raad van 11 december 2018 inzake de governance van de energie-unie en van de klimaatactie, tot wijziging van Verordeningen (EG) nr. 663/2009 en (EG) nr. 715/2009 van het Europees Parlement en de Raad, richtlijnen 94/22/EG, 98/70/EG, 2009/31/EG, 2009/73/EG, 2010/31/EU, 2012/27/EU en 2013/30/EU van het Europees Parlement en de Raad, Richtlijnen 2009/119/EG en (EU) 2015/652 van de Raad, en tot intrekking van Verordening (EU) nr. 525/2013 van het Europees Parlement en de Raad (PB L 328 van 21.12.2018, blz. 1).**

- (38) Om de **indicatieve** nationale doelstelling inzake niet-fossiele flexibiliteit, zoals vraag [...]respons en investeringsbehoeften voor **energieopslag**, te verwezenlijken, **en indien de flexibiliteitsbehoeften niet worden aangepakt door het wegnemen van marktbelemmeringen en bestaande investeringen**, kunnen de lidstaten **steunregelingen voor niet-fossiele flexibiliteit toepassen die bestaan uit betalingen voor de beschikbare capaciteit van niet-fossiele flexibiliteit**. [...] [...]
- (39) [...] ²¹
- (40) [...]

²¹ ...

(40a) Aangezien ongecoördineerde capaciteitsmechanismen een aanzienlijke impact kunnen hebben op de interne elektriciteitsmarkt, heeft het pakket schone energie een alomvattend kader ingevoerd om de behoefte aan capaciteitsmechanismen beter te beoordelen en het ontwerp ervan te verbeteren. Hoewel concurrentievervalsing en vervalsing van de interne markt moeten worden beperkt, kunnen capaciteitsmechanismen, samen met een passend regelgevingskader, een belangrijke rol spelen bij het waarborgen van de toereikendheid van hulpbronnen, met name tijdens de overgang naar een koolstofvrij systeem en in geval van onvoldoende onderling verbonden energiesystemen. Daarom mogen capaciteitsmechanismen niet langer worden beschouwd als een laatste redmiddel, en moeten de noodzaak en het ontwerp ervan periodiek worden beoordeeld in het licht van het veranderende regelgevingskader en de veranderende marktomstandigheden. De procedure voor de vaststelling van capaciteitsmechanismen is echter ingewikkeld gebleken. Om rekening te houden met mogelijke opties voor stroomlijning en vereenvoudiging van de aanvraagprocedure voor een capaciteitsmechanisme, en om ervoor te zorgen dat zorgpunten in verband met de toereikendheid tijdig door de lidstaten kunnen worden aangepakt en tegelijkertijd te voorzien in de nodige controles om schade aan de interne markt te voorkomen, moet de Commissie dringend een uitvoerig verslag indienen waarin zij die opties beoordeelt. In dat verband moet de Commissie het Agentschap verzoeken de methodiek voor de Europese hulpbrontoereikendheidsbeoordeling te wijzigen in overeenstemming met de toepasselijke procedure, naargelang het geval. Na overleg met de lidstaten moet de Commissie uiterlijk drie maanden na de inwerkingtreding van deze verordening voorstellen indienen om de procedure voor de beoordeling van capaciteitsmechanismen waar nodig te stroomlijnen en te vereenvoudigen.

- (41) In de procedures voor aansluiting op het net van nieuwe opwekkings- en verbruiksinstallaties, met name installaties voor hernieuwbare energie, komt het vaak tot vertragingen. Een van de redenen voor dergelijke vertragingen is het gebrek aan beschikbare netcapaciteit op de door de investeerder gekozen locatie, wat betekent dat het net moet worden uitgebreid of versterkt om de installaties op een veilige manier op het systeem aan te sluiten. Een nieuwe verplichting voor elektriciteitssysteembeheerders, zowel op transmissie- als op distributieniveau, om informatie over de in hun exploitatiegebieden beschikbare netcapaciteit te publiceren en bij te werken, zou bijdragen tot de besluitvorming door investeerders op basis van informatie over de beschikbaarheid van netcapaciteit binnen het systeem en dus tot de vereiste versnelling van de uitrol van hernieuwbare energie.
- (42) Om het probleem van de lange antwoordtermijnen voor verzoeken om aansluiting op het net aan te pakken, moeten transmissie- en distributiesysteembeheerders bovendien duidelijke en transparante informatie aan de systeemgebruikers verstrekken over de status en de behandeling van hun aansluitingsverzoeken. De transmissie- en distributiesysteembeheerders moeten deze informatie binnen drie maanden na de indiening van het verzoek verstrekken.
- (43) Tijdens de energiecrisis zijn de consumenten blootgesteld geweest aan uiterst volatiele groothandelsprijzen voor energie en hebben zij slechts beperkte mogelijkheden gehad om deel te nemen aan de energiemarkt. Bijgevolg hebben veel huishoudens moeilijkheden ondervonden bij het betalen van hun rekeningen. Kwetsbare en energiearme consumenten worden het hardst getroffen²², maar ook huishoudens met een gemiddeld inkomen werden aan dergelijke problemen blootgesteld. Het is daarom belangrijk om de consumentenrechten en -bescherming te actualiseren, zodat de consumenten kunnen profiteren van de energietransitie, hun elektriciteitsrekeningen losgekoppeld kunnen worden van kortetermijnprijsbewegingen op de energiemarkten en het risico voor leveranciers en consumenten opnieuw in evenwicht kan worden gebracht.

²² Bepaalde groepen lopen een groter risico op energiearmoede of zijn gevoeliger voor de negatieve gevolgen van energiearmoede, zoals vrouwen, personen met een handicap, ouderen, kinderen en personen die tot een raciale of etnische minderheid behoren.

- (44) De consumenten moeten toegang hebben tot een brede waaier van aanbiedingen, zodat zij een contract kunnen kiezen op basis van hun behoeften. De leveranciers hebben hun aanbod echter verminderd, contracten tegen vaste prijzen zijn schaars en de keuze van aanbiedingen is beperkt geworden. De consumenten moeten altijd de mogelijkheid hebben om te kiezen voor een betaalbare vaste prijs en een contract met een vaste looptijd, en de leveranciers mogen de voorwaarden niet eenzijdig wijzigen voordat een dergelijk contract afloopt. **Dit doet niets af aan het feit dat dynamische prijscontracten van essentieel belang blijven en dat een toenemende penetratie van hernieuwbare energiebronnen consumenten kan helpen hun energierekening te verlagen. De lidstaten moeten leveranciers die alleen dynamische-prijscontracten aanbieden, kunnen vrijstellen van de verplichting om contracten met een vaste prijs en contracten met een vaste looptijd aan te bieden, mits dit geen negatieve gevolgen heeft voor de mededinging en er voldoende keuze aan contracten met een vaste prijs en contracten met een vaste looptijd blijft.**
- (45) Wanneer leveranciers er niet voor zorgen dat hun elektriciteitsportefeuille voldoende is afgedekt, kunnen veranderingen in de groothandelsprijzen voor elektriciteit hen financieel in gevaar brengen waardoor zij failliet gaan, waarna de kosten worden doorberekend aan de consumenten en andere netgebruikers. Daarom moet ervoor worden gezorgd dat leveranciers op passende wijze worden afgedekt wanneer zij contracten met een vaste prijs aanbieden. Bij een passende afdekkingsstrategie moet rekening worden gehouden met de toegang van de leveranciers tot hun eigen productie en kapitalisatie, alsook met hun blootstelling aan veranderingen in de groothandelsprijzen. **De aanwezigheid van passende afdekkingsstrategieën kan worden gewaarborgd door middel van algemene regels waarop toezicht wordt uitgeoefend zonder de posities of strategieën van individuele leveranciers specifiek te beoordelen. Stresstests en rapportagevereisten voor leveranciers kunnen worden aangewend om afdekkingsstrategieën van leveranciers te beoordelen.**

- (46) Consumenten moeten de leverancier kunnen kiezen die hen de prijs en de dienst aanbiedt die het best aan hun behoeften beantwoordt. De vooruitgang op het gebied van metings- en individuele bemeteringstechnologie in combinatie met informatie- en communicatietechnologie maakt het nu technisch mogelijk om meerdere leveranciers voor één locatie te hebben. Indien zij dat wensen, moeten afnemers van deze mogelijkheden gebruik kunnen maken om een afzonderlijke leverancier te kiezen, met name voor elektriciteit voor apparaten zoals warmtepompen of elektrische voertuigen die een bijzonder hoog verbruik hebben of die hun elektriciteitsverbruik automatisch kunnen verschuiven naar aanleiding van prijssignalen. [...] **Hiertoe moet het afnemers worden toegestaan meer dan één meet- en factureringspunt voor het centrale aansluitpunt voor hun terreinen en gebouwen te hebben zodat verschillende apparaten afzonderlijk kunnen worden gemeten en geleverd. Meetpunten moeten duidelijk van elkaar worden onderscheiden. De voorschriften voor de toewijzing van de verwante kosten moeten op nationaal niveau worden vastgesteld. Sommige slimme metersystemen kunnen rechtstreeks worden gebruikt voor meer dan één meetpunt, waardoor afnemers meer dan één elektriciteitsleveringscontract tegelijkertijd kunnen hebben. Leveranciers moeten alleen verantwoordelijk zijn voor het in evenwicht brengen van de meet- en factureringspunten waaraan [...] zij leveren. Bovendien kunnen eindafnemers, door het faciliteren van [...] specifieke meetoplossingen [...] die verbonden zijn aan of geïntegreerd zijn in apparaten met een flexibele, regelbare belasting, deelnemen aan andere op stimulansen gebaseerde vraagresponsregelingen die flexibiliteitsdiensten verlenen op de elektriciteitsmarkt en aan transmissie- en distributiesysteembeheerders. In het algemeen moeten dergelijke regelingen bijdragen tot een groter gebruik van vraagrespons en tot empowerment van de consumenten, zodat zij meer controle hebben over hun energieverbruik en -rekeningen, terwijl anderzijds het elektriciteitssysteem extra flexibiliteit wordt geboden om het hoofd te bieden aan vraag- en aanbodschommelingen.**

- (47) Door de toenemende complexiteit van het energieaanbod en de verschillende marketingpraktijken hebben consumenten vaak moeite om volledig te begrijpen wat zij onderschrijven. Er bestaat met name onduidelijkheid over de wijze waarop de prijs wordt vastgesteld, de voorwaarden voor de verlenging van het contract, de gevolgen van de opzegging van een contract of de redenen voor de wijziging van de voorwaarden door de leverancier. Daarom moet de essentiële informatie over energieaanbiedingen door de leveranciers of marktdeelnemers die aan aggregatie doen, op korte en gemakkelijk te begrijpen wijze aan de consumenten worden verstrekt voordat het contract wordt ondertekend.
- (48) Om de continuïteit van de levering voor de consumenten te waarborgen [...], **in het bijzonder in gevallen** van falen van de leverancier, moeten de lidstaten [...] **een regeling voor noodleveranciers toepassen. Het moet mogelijk zijn [...] de noodleverancier** aan te wijzen **vóór of op het moment van falen van de leverancier. De noodleverancier** kan [...] als **een** aanbieder van de universele dienst worden behandeld. [...] **Een noodleverancier** kan de verkoopafdeling zijn van een verticaal geïntegreerd bedrijf dat ook distributiefuncties verricht, mits het voldoet aan de ontvlechtigingsvereisten van [...] Richtlijn (EU) 2019/944 van het Europees Parlement en de Raad²³. Dit houdt voor de lidstaten echter geen verplichting in om tegen een bepaalde vaste minimumprijs te leveren. **Indien een lidstaat vóór de inwerkingtreding van deze richtlijn reeds een noodleverancier heeft aangewezen door middel van een eerlijke, transparante en niet-discriminerende procedure, hoeft er voor de aanwijzing van de noodleverancier geen nieuwe procedure te worden gevolgd.**

²³ **Richtlijn (EU) 2019/944 van het Europees Parlement en de Raad van 5 juni 2019 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit en tot wijziging van Richtlijn 2012/27/EU (PB L 158 van 14.6.2019, blz. 125).**

- (49) Het delen van energie kan veerkracht creëren tegen de effecten van hoge en volatiele groothandelsprijzen op de energierekening van de consumenten, biedt meer mogelijkheden voor een bredere groep consumenten die anders niet de kans hebben om een actieve afnemer te worden als gevolg van financiële of ruimtelijke beperkingen, zoals energiearme en kwetsbare consumenten, en leidt tot een groter gebruik van hernieuwbare energie door het aantrekken van extra particuliere kapitaalinvesteringen en het diversifiëren van vergoedingen. Door de integratie van passende prijssignalen en opslagfaciliteiten kan het delen van elektriciteit de basis helpen leggen om het flexibiliteitspotentieel van kleinere consumenten te benutten.
- (50) Actieve afnemers die een opslag- of opwekkingsinstallatie bezitten, leasen of huren, moeten het recht hebben om overtollige productie **tegen een prijs of kosteloos** te delen en andere consumenten in staat te stellen actief te worden of de hernieuwbare energie te delen die wordt opgewekt of opgeslagen door gezamenlijk geleasede, gehuurde of in eigendom zijnde installaties, hetzij rechtstreeks, hetzij via een derde facilitator. **Elke betaling voor het delen van overtollige productie tegen een prijs kan hetzij rechtstreeks tussen actieve afnemers worden afgewikkeld, hetzij worden geautomatiseerd via een peer-to-peer-handelsplatform.** De regeling voor het delen van energie is ofwel gebaseerd op een particuliere contractuele overeenkomst tussen actieve afnemers, ofwel georganiseerd via een juridische entiteit. Een juridische entiteit die beantwoordt aan de criteria van een hernieuwbare-energiegemeenschap als gedefinieerd in Richtlijn (EU) 2018/2001 [...] of een energiegemeenschap van burgers als gedefinieerd in Richtlijn (EU) 2019/944 [...], kan met haar leden elektriciteit delen die is opgewekt door faciliteiten die zij volledig in eigendom heeft. Het kader van de bescherming en empowerment voor het delen van energie moet bijzondere aandacht hebben voor energiearme en kwetsbare consumenten.

- (51) Het delen van energie operationaliseert het collectieve verbruik van zelfopgewekte of opgeslagen elektriciteit die door meer dan één gezamenlijk handelende actieve afnemer in het net wordt ingevoerd. De lidstaten moeten voor de berekening van de energiecomponent van de energierekening die de leverancier verstrekt, zorgen voor de passende IT-infrastructuur om het **totale gemeten verbruik van afnemers** binnen een bepaald tijdsbestek administratief te kunnen afstemmen op zelfopgewekte of opgeslagen hernieuwbare energie **die van het totale verbruik wordt afgetrokken, waardoor de totale rekening van de afnemer wordt verlaagd**. De output van deze faciliteiten moet worden verdeeld over de geaggregeerde verbruiksprofielen op basis van statische, variabele of dynamische berekeningsmethoden die vooraf door de actieve afnemers kunnen worden vastgesteld of overeengekomen. **Actieve afnemers die energie delen, zijn financieel verantwoordelijk voor de onevenwichtigheden die zij veroorzaken. Dit mag geen afbreuk doen aan de mogelijkheid voor actieve afnemers om hun balanceringtaken aan andere marktdeelnemers te delegeren. Alle in deze richtlijn vastgelegde consumentenrechten en -verplichtingen zijn van toepassing op eindafnemers die betrokken zijn bij regelingen voor het delen van energie. Huishoudens met een geïnstalleerde capaciteit van maximaal 10,8 kW voor enkelvoudige huishoudens en maximaal 50 kW voor gebouwen met meerdere appartementen hoeven niet te voldoen aan de verplichtingen van leveranciers.**
- (52) Kwetsbare afnemers moeten adequaat worden beschermd tegen stroomonderbrekingen en mogen ook niet in een positie worden geplaatst die hen dwingt de aansluiting te verbreken. De rol van leveranciers en alle relevante nationale autoriteiten bij het vaststellen van passende maatregelen, zowel op korte als op lange termijn, die aan kwetsbare afnemers ter beschikking moeten worden gesteld om hun energieverbruik en -kosten te beheren, blijft van essentieel belang, onder meer door middel van nauwe samenwerking met de socialezekerheidsstelsels.

- (53) Overheidsingrijpen in de prijsstelling voor de levering van elektriciteit vormt in beginsel een marktverstoringende maatregel. Dergelijke maatregelen mogen derhalve alleen worden uitgevoerd als openbardienstverplichtingen en zijn onderworpen aan specifieke voorwaarden. Op grond van deze richtlijn zijn gereguleerde prijzen mogelijk voor energiearme en kwetsbare huishoudens, ook onder de kostprijs, en, als overgangsmaatregel, voor huishoudens en micro-ondernemingen **ongeacht of er een elektriciteitsprijscrisis heerst**. In tijden van crisis, waarin de groothandels- en detailhandelsprijzen voor elektriciteit aanzienlijk stijgen en dit negatieve gevolgen heeft voor de economie in ruimere zin, moeten de lidstaten de toepassing van gereguleerde prijzen tijdelijk ook kunnen uitbreiden tot kleine en middelgrote ondernemingen. Voor zowel huishoudens als kleine en middelgrote ondernemingen moet het de lidstaten **tijdens een elektriciteitsprijscrisis** tijdelijk worden toegestaan gereguleerde prijzen onder de kostprijs vast te stellen, mits dit geen verstoring veroorzaakt tussen de leveranciers en de leveranciers worden gecompenseerd voor de kosten van levering onder de kostprijs. Er moet echter voor worden gezorgd dat deze prijsregulering gericht is en geen stimulansen creëert om het verbruik te verhogen. Daarom moet **de tijdelijke verlenging van** prijsregulering beperkt blijven tot 80 % van het mediane verbruik van huishoudens voor huishoudens en 70 % van het verbruik van het voorgaande jaar voor kleine en middelgrote ondernemingen. **De Raad moet, op voorstel van de Commissie, bij uitvoeringsbesluit** vaststellen wanneer er sprake is van een [...] **regionale of Uniebrede elektriciteitsprijscrisis. Bij de beoordeling of er een prijscrisis heerst, moet worden uitgegaan van een vergelijking met de prijzen in tijden van normale marktwerking, zodat de gevolgen van eerdere crises buiten beschouwing worden gelaten.** In het **besluit** [...] moet ook de periode worden gespecificeerd waarvoor die vaststelling geldt, dat wil zeggen de periode waarin de tijdelijke verlenging van gereguleerde prijzen van toepassing is; deze kan tot één jaar kan bedragen. **Zolang aan de voorwaarden wordt voldaan om aan te nemen dat er sprake is van een regionale of Uniebrede elektriciteitsprijscrisis, moet de Raad, op voorstel van de Commissie, [...] de geldigheidsduur van het uitvoeringsbesluit kunnen verlengen.** Bij het toekennen van uitvoeringsbevoegdheden aan de Raad wordt terdege rekening gehouden met het politieke karakter van het besluit tot activering van de uitgebreide mogelijkheden voor overheidsingrijpen in de prijsstelling voor de levering van elektriciteit, omdat dit een delicate afweging vereist van verschillende beleidsoverwegingen en van de horizontale gevolgen van een dergelijk besluit voor de lidstaten [...].

- (53a) Het in de artikelen 6 tot en met 8 en artikel 10 van Verordening (EU) 2022/1854 van de Raad ingevoerde plafond op marktinkomsten uit inframarginale generatoren is in sommige gevallen een belangrijke inkomstenbron gebleken, die door de lidstaten is aangewend ter verzachting van de gevolgen van de hoge elektriciteitsprijzen voor de consument. Deze verordening voorziet eveneens in instrumenten die consumenten in tijden van hoge elektriciteitsprijzen verlichting bieden. Tijdens de invoering van deze instrumenten moeten de lidstaten evenwel nog tot en met 30 juni 2024 een plafond op marktinkomsten uit inframarginale generatoren kunnen toepassen. Dat inkomstenplafond moet onderworpen worden aan voorwaarden die overeenstemmen met de eerder krachtens Verordening (EU) 2022/1854 van de Raad geldende voorwaarden. De Commissie moet verslag uitbrengen aan het Parlement en de Raad met een beoordeling van de toepassing van het inkomstenplafond.**
- (53aa) Voor zover een van de in deze verordening bedoelde maatregelen staatssteun vormt, doen de bepalingen betreffende die maatregelen geen afbreuk aan de toepassing van de artikelen 107 en 108, VWEU. De Commissie is bevoegd om de verenigbaarheid van staatssteun met de interne markt te beoordelen.**

- (53b) Aangezien Estland, Letland en Litouwen nog niet zijn gesynchroniseerd met het Europese elektriciteitssysteem, staan zij voor zeer specifieke uitdagingen bij de organisatie van balanceringsmarkten en de marktgebaseerde aankoop van ondersteunende diensten. Hoewel de synchronisatie al goed aan de gang is, is een van de onmisbare voorwaarden voor een stabiele synchrone werking van het systeem de beschikbaarheid van voldoende balanceringscapaciteitsreserves voor frequentieregeling. Aangezien de Baltische landen voor het frequentiebeheer afhankelijk zijn van de Russische synchrone zone, waren zij echter nog niet in staat een eigen functionerende balanceringsmarkt te ontwikkelen. De Russische aanvalsoorlog tegen Oekraïne heeft het risico voor de voorzieningszekerheid als gevolg van het ontbreken van eigen balanceringsmarkten aanzienlijk vergroot. De vereisten van artikel 6, leden 9, 10 en 11, van Verordening (EU) 2019/943 en van artikel 41, lid 2, van Verordening (EU) 2017/2195 van de Commissie, die bedoeld zijn om te worden toegepast op bestaande balanceringsmarkten, weerspiegelen dan ook nog niet de situatie in Estland, Letland en Litouwen, met name omdat de ontwikkeling van de balanceringsmarkt tijd en nieuwe investeringen in balanceringscapaciteit vergt. Daarom moeten Estland, Letland en Litouwen, ongeacht deze vereisten, het recht hebben om gedurende een overgangsperiode langetermijncontracten te sluiten om balanceringscapaciteit aan te kopen.**
- (53ba) Estland, Letland en Litouwen moeten ook worden vrijgesteld van de vereisten van sommige bepalingen van artikel 40, lid 4, en 54, lid 2, van Richtlijn (EU) 2019/944 voor zover dit nodig is om de systeemveiligheid gedurende een overgangsperiode te waarborgen.**
- (53c) De overgangsperioden voor Estland, Letland en Litouwen moeten zo spoedig mogelijk na de synchronisatie worden uitgefaseerd en worden gebruikt voor de ontwikkeling van passende marktinstrumenten die balanceringsreserves op korte termijn en andere onontbeerlijke ondersteunende diensten bieden, en moeten beperkt blijven tot de tijd die nodig is voor dit proces.**

- (53d) De Baltische staten zullen naar verwachting worden gesynchroniseerd met de synchrone zone van continentaal Europa door middel van één dubbele lijn die Polen en Litouwen met elkaar verbindt. Bij synchronisatie zal de capaciteit van deze lijn grotendeels moeten worden gehandhaafd voor betrouwbaarheidsmarges in geval van onverwachte niet-beschikbaarheid van het Baltische systeem en daardoor onbedoeld ontstane afwijkingen. Transmissiesysteembeheerders moeten maximale capaciteit voor grensoverschrijdende handel blijven aanbieden, met inachtneming van de operationele veiligheidsgrenzen en rekening houdend met mogelijke onvoorziene gebeurtenissen in het Poolse en het Litouwse systeem, met inbegrip van uitval van HVDC-lijnen of ontkoppeling van de Baltische staten van de synchrone zone van continentaal Europa. De specifieke situatie van deze onderlinge verbinding moet in aanmerking worden genomen bij de berekening van de totale capaciteit en onvoorziene gebeurtenissen overeenkomstig artikel 16, lid 8, van Verordening (EU) 2019/943.**
- (53e) Aangezien het Cypriotische transmissiesysteem op geen enkele lidstaat is aangesloten, staat Cyprus voor zeer specifieke uitdagingen bij de organisatie van balanceringsmarkten en de marktgebaseerde aankoop van ondersteunende diensten. Cyprus moet worden vrijgesteld van de vereisten van artikel 40, lid 4, en artikel 54, lid 2, van Richtlijn (EU) 2019/944 voor zover dit nodig is om de systeemveiligheid gedurende een overgangsperiode te waarborgen, namelijk totdat het Cypriotische transmissiesysteem via interconnectoren is aangesloten op andere lidstaten.**

- (53f) Ter ondersteuning van de doelstellingen op het gebied van milieubescherming voorziet artikel 22, lid 4, van Verordening (EU) 2019/943 van het Europees Parlement en de Raad in vereisten inzake CO₂-emissiegrenswaarden voor capaciteitsmechanismen. Tijdens hun overgang naar een koolstofvrij systeem en in de nasleep van de energiecrisis, kunnen lidstaten die vóór de inwerkingtreding van deze verordening goedgekeurde capaciteitsmechanismen toepassen, bij wijze van uitzondering en als laatste redmiddel tijdelijk afwijken van die CO₂-emissiegrenswaarde. Die afwijking moet echter beperkt blijven tot bestaande opwekkingscapaciteit die vóór 4 juli 2019 met commerciële productie is begonnen, d.w.z. vóór de inwerkingtreding van het pakket schone energie. Indien eerdere aankoopprocedures die aan de CO₂-emissiegrenswaarden hebben voldaan, niet voor voldoende capaciteit hebben gezorgd om het vastgestelde zorgpunt betreffende de toereikendheid aan te pakken, moeten de lidstaten een aanvullende aankoopprocedure kunnen organiseren die voldoet aan alle vereisten van hoofdstuk IV van Verordening (EU) 2019/943 van het Europees Parlement en de Raad, met uitzondering van de vereisten inzake CO₂-emissiegrenswaarden, en alleen voor de hoeveelheid capaciteit die nodig is om de geconstateerde zorgpunten op het gebied van toereikendheid op te lossen. Opwekkingscapaciteit die niet voldoet aan de CO₂-emissiegrenswaarden, mag niet worden aangekocht voor een periode van meer dan een jaar. Deze toepassing gaat niet ten koste van de decarbonisatieplannen van de lidstaten.**
- (53g) Alle hulpbronnen die de vereiste technische prestaties kunnen leveren, met inbegrip van gasgestookte elektriciteitscentrales, moeten aan de capaciteitsmechanismen kunnen deelnemen, mits zij voldoen aan de emissiegrenswaarde van artikel 22, lid 4.**

- (54) De maatregelen waarin deze [...] verordening voorziet, doen evenmin afbreuk aan de toepassing van Richtlijn 2014/65/EU **van het Europees Parlement en de Raad**²⁴, Verordening (EU) 2016/1011 **van het Europees Parlement en de Raad**²⁵ en Verordening (EU) nr. 648/2012 **van het Europees Parlement en de Raad**²⁶.
- (55) Verordening (EU) 2019/942 van het Europees Parlement en de Raad²⁷, Verordening (EU) 2019/943 [...], Richtlijn (EU) 2019/944 [...] en Richtlijn (EU) 2018/2001 [...] moeten dienovereenkomstig worden gewijzigd.
- (56) Daar de doelstellingen van deze verordening, **namelijk de opzet van de geïntegreerde elektriciteitsmarkt verbeteren, in het bijzonder om buitensporig hoge elektriciteitsprijzen te voorkomen**, niet voldoende door de lidstaten kunnen worden verwezenlijkt, maar beter op het niveau van de Unie kunnen worden verwezenlijkt, kan de Unie, overeenkomstig het in artikel 5 van het Verdrag betreffende de Europese Unie neergelegde subsidiariteitsbeginsel, maatregelen nemen. Overeenkomstig het in hetzelfde artikel neergelegde evenredigheidsbeginsel, gaat deze verordening niet verder dan nodig is om deze doelstelling te verwezenlijken,

²⁴ Richtlijn 2014/65/EU van het Europees Parlement en de Raad van 15 mei 2014 betreffende markten voor financiële instrumenten en tot wijziging van Richtlijn 2002/92/EG en Richtlijn 2011/61/EU (PB L 173 van 12.6.2014, blz. 349).

²⁵ Verordening (EU) 2016/1011 van het Europees Parlement en de Raad van 8 juni 2016 betreffende indices die worden gebruikt als benchmarks voor financiële instrumenten en financiële overeenkomsten of om de prestatie van beleggingsfondsen te meten en tot wijziging van Richtlijnen 2008/48/EG en 2014/17/EU en Verordening (EU) nr. 596/2014 (PB L 171 van 29.6.2016, blz. 1).

²⁶ Verordening (EU) nr. 648/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 4 juli 2012 betreffende otc-derivaten, centrale tegenpartijen en transactieregisters (PB L 201 van 27.7.2012, blz. 1).

²⁷ Verordening (EU) 2019/942 van het Europees Parlement en de Raad van 5 juni 2019 tot oprichting van een Agentschap van de Europese Unie voor de samenwerking tussen energieregulators (PB L 158 van 14.6.2019, blz. 22).

[...] **HEBBEN DE VOLGENDE VERORDENING VASTGESTELD:**

Artikel 1

Wijziging van Verordening (EU) 2019/943 [...]

Verordening (EU) 2019/943 wordt als volgt gewijzigd:

- 1) artikel 1 wordt als volgt gewijzigd:
 - a) punt b) wordt vervangen door:

"b) fundamentele beginselen vast te stellen voor goed functionerende, geïntegreerde elektriciteitsmarkten, waarbij niet-discriminerende markttoegang voor alle aanbieders van middelen en elektriciteitsafnemers mogelijk is, de ontwikkeling van termijnmarkten voor elektriciteit mogelijk wordt gemaakt om leveranciers en consumenten in staat te stellen zich tegen het risico van toekomstige volatiliteit van de elektriciteitsprijzen in te dekken of te beschermen, de consumenten mondig worden gemaakt, het concurrentievermogen op de mondiale markt wordt verzekerd, flexibiliteit wordt gestimuleerd door vraagrespons, energieopslag en andere flexibele oplossingen voor niet-fossiele energie, energie-efficiëntie wordt gegarandeerd, de aggregatie van decentrale vraag en aanbod mogelijk is en markt- en sectorintegratie en marktgebaseerde vergoeding van uit hernieuwbare bronnen opgewekte elektriciteit mogelijk worden gemaakt;"
 - b) het volgende punt wordt toegevoegd:

"e) langetermijninvesteringen in de opwekking van hernieuwbare energie te ondersteunen en consumenten in staat te stellen hun energierekeningen minder afhankelijk te maken van schommelingen van de kortetermijnprijzen voor elektriciteit, met name de prijzen van fossiele brandstoffen op middellange tot lange termijn."

2) aan artikel 2 worden de volgende punten toegevoegd:

- "72. "piekuur": een uur [...] **waarin, op basis van de voorspellingen van transmissiesysteembeheerders en, in voorkomend geval, benoemde elektriciteitsmarktbeheerders, het bruto-elektriciteitsverbruik [...] of de day-aheadgroothandelsprijs voor elektriciteit naar verwachting het hoogst zal zijn,** rekening houdend met zoneoverschrijdende uitwisselingen;
73. "peak-shaving": de mogelijkheid van marktdeelnemers om het elektriciteitsverbruik tijdens piekuren te verminderen **op verzoek van [...]** de transmissiesysteembeheerder;
74. "peak-shaving-product": een marktgebaseerd product waarmee marktdeelnemers peak-shaving aan de transmissiesysteembeheerders kunnen verstrekken;
75. "virtuele hub": een niet-fysieke regio die meer dan één biedzone bestrijkt en waarvoor op grond van een methodiek **een [...]** **referentieprijs** wordt vastgesteld;
76. "tweerichtingscontract ter verrekening van verschillen": een contract dat wordt ondertekend tussen een beheerder van een elektriciteitsproductie-installatie en een tegenpartij, gewoonlijk een overheidsinstantie, waarmee zowel een minimumvergoedingsbescherming als een limiet voor een te hoge vergoeding wordt geboden; [...]

77. "stroomafnameovereenkomst" of "PPA": een contract waarbij een natuurlijke persoon of rechtspersoon ermee instemt elektriciteit op marktbasis van een elektriciteitsproducent af te nemen;
78. [...]
79. "specifiek **meet**[...]toestel": een apparaat dat is **verbonden** [...] met of geïntegreerd is in een entiteit die vraagresponsof flexibilitetsdiensten **verleent** [...] op de elektriciteitsmarkt of aan transmissie- en distributiesysteembeheerders;
80. "flexibiliteit": het vermogen van een elektriciteitssysteem om zich aan te passen aan de variabiliteit van productie- en verbruikspatronen en de beschikbaarheid van het net in de relevante marktijdsbestekken.";

2a) in artikel 2 wordt het volgende punt als volgt gewijzigd:

"capaciteitsmechanisme": een maatregel waarmee wordt gewaarborgd dat het noodzakelijke niveau van toereikendheid van hulpbronnen wordt bereikt door middel van de vergoeding van hulpbronnen voor hun beschikbaarheid, met uitzondering van maatregelen in verband met ondersteunende diensten en congestiebeheer;";

3) artikel 7 wordt als volgt gewijzigd:

a) lid 1 wordt vervangen door:

"1. De transmissiesysteembeheerders en de benoemde elektriciteitsmarktbeheerders (NEMO's), of een door hen aangewezen entiteit, organiseren gezamenlijk het beheer van de geïntegreerde day-ahead- en intradaymarkten overeenkomstig Verordening (EU) 2015/1222. De transmissiesysteembeheerders en de NEMO's werken samen op Unieniveau of, wanneer zulks geschikter is, op regionale basis, teneinde maximale efficiëntie en doeltreffendheid van de day-ahead- en intraday-elektriciteitshandel in de Unie tot stand te brengen. De verplichting tot samenwerking laat de toepassing van de bepalingen van het mededingingsrecht van de Unie onverlet. In hun aan de elektriciteitshandel gerelateerde functies zijn de transmissiesysteembeheerders en de NEMO's, **of een door hen aangewezen entiteit**, onderworpen aan regelgevend toezicht door de regulerende instanties overeenkomstig artikel 59 van Richtlijn (EU) 2019/944 en ACER overeenkomstig de artikelen 4 en 8 van Verordening (EU) 2019/942.";

b) lid 2 wordt als volgt gewijzigd:

i) punt c) wordt vervangen door:

"c) "zorgen ervoor dat alle marktdeelnemers over optimale mogelijkheden beschikken om op niet-discriminerende wijze en binnen een tijdsspanne die realtime zo dicht mogelijk benadert, door en binnen alle biedzones deel te nemen aan zoneoverschrijdende en intrazonale handel;"

ii) het volgende punt ca) wordt ingevoegd:

"ca) zijn zodanig georganiseerd dat de liquiditeit tussen alle NEMO's [...] **op elk moment tussen hen** wordt gedeeld, zowel voor zoneoverschrijdende als voor intrazonale handel, **ook na de gate-sluitingstijd van de intradaymarkt. NEMO's dienen met name alle orders voor day-ahead- en intradayproducten bij de eenvormige day-ahead- of eenvormige intradaykoppeling in uiterlijk op het laatste tijdstip waarop day-ahead- of intradayhandel in een bepaalde biedzone is toegestaan. NEMO's organiseren geen handel in day-ahead- en intradayproducten buiten de eenvormige day-ahead- en eenvormige intradaykoppeling. Deze verplichting is van toepassing op NEMO's, en in voorkomend geval op ondernemingen die al dan niet rechtstreeks zeggenschap of rechten uitoefenen over een NEMO of die al dan niet rechtstreeks onder zeggenschap staan van een NEMO.**".

4) de volgende artikelen worden ingevoegd:

"Artikel 7a

Peak-shaving-product

1. **Indien een regionale of Uniebrede elektriciteitsprijs crisis wordt afgekondigd overeenkomstig artikel 66a van Richtlijn (EU) 2019/944 en onverminderd artikel 40, leden 5 en [...] 6, van die richtlijn mogen de lidstaten** transmissiesysteembeheerders **toestaan** [...] peak-shaving-producten aan te kopen om de vraag naar elektriciteit **tijdens** piekuren te verminderen. **Die aankoop blijft beperkt tot de termijn die is vastgelegd in het overeenkomstig artikel 66a, lid 1, van Richtlijn (EU) 2019/944 vastgestelde besluit.**

2. [...]Systeembeheerders die een peak-shaving-product willen aankopen, dienen bij de regulerende instantie van de betrokken lidstaat een voorstel in waarin de dimensionering en de voorwaarden voor de aankoop **en activering** van het peak-shaving-product worden uiteengezet. Het voorstel van de transmissiesysteembeheerder moet voldoen aan de volgende eisen:
- a) de dimensionering van het peak-shaving-product is gebaseerd op een analyse van de behoefte aan een aanvullende dienst om de voorzieningszekerheid te waarborgen [...], **van de gevolgen voor de markt en van de verwachte kosten en baten**. Bij de dimensionering wordt rekening gehouden met de prognose van de vraag, de prognose van uit hernieuwbare energiebronnen opgewekte elektriciteit [...], de prognose van andere flexibiliteitsmiddelen in het systeem **en de gevolgen van de vermeden inzet voor de groothandelsprijzen**. De dimensionering van het peak-shaving-product wordt beperkt om ervoor te zorgen dat **de verwachte kosten** de verwachte voordelen van het product [...] **niet overstijgen**;
 - b) de aankoop van een peak-shaving-product wordt gebaseerd op objectieve, transparante en niet-discriminerende criteria en beperkt tot vraagrespons;
 - c) de aankoop van het peak-shaving-product vindt plaats door middel van [...] – **in voorkomend geval doorlopend** – concurrerend bieden [...], waarbij de selectie gebaseerd is op de laagste kosten van het voldoen aan vooraf vastgestelde technische en milieucriteria;

- d) contracten voor een peak-shaving-product worden niet meer dan **een week** [...] vóór de activering ervan gesloten [...];
 - e) de activering van het peak-shaving-product mag niet leiden tot een vermindering van de zoneoverschrijdende capaciteit;
 - f) de activering van het peak-shaving-product vindt plaats [...] **vóór of binnen** de day-aheadmarkt en [...] **kan gebeuren op basis van een vooraf bepaalde elektriciteitsprijs**;
 - g) het peak-shaving-product impliceert niet dat met de elektriciteitsopwekking **uit fossiele brandstoffen** achter het meetpunt wordt begonnen.
3. De werkelijke vermindering van het verbruik als gevolg van de activering van een peak-shaving-product wordt gemeten aan de hand van een uitgangswaarde die het verwachte elektriciteitsverbruik weergeeft zonder dat het peak-shaving-product wordt geactiveerd. **Als een transmissiesysteembeheerder [...] die besluit een peak-shaving-product aan te kopen in overeenstemming met lid 1, ontwikkelt** hij daarvoor in overleg met de marktdeelnemers een methode en dient deze in bij de regulerende instantie.
4. De regulerende instanties keuren het overeenkomstig de leden 2 en 3 ingediende voorstel van de transmissiesysteembeheerders voor de aankoop van een peak-shaving-product goed of verzoeken de transmissiesysteembeheerders het voorstel te wijzigen wanneer het niet aan de in deze leden vastgelegde eisen voldoet.

Specifiek [...] meettoestel

1. [...] **Met instemming van de eindafnemer** kunnen transmissiesysteembeheerders en distributiesysteembeheerders [...] gegevens van specifieke **meettoestellen** gebruiken voor de waarneembaarheid en afwikkeling van vraagrespons- en flexibiliteitsdiensten, met inbegrip van opslagsystemen.
 2. **Bij eindafnemers bij wie geen slimme meter is geïnstalleerd of de slimme meter onvoldoende gegevens verstrekt om vraagrespons- of flexibiliteitsdiensten te leveren, ook via een onafhankelijke aankoopgroepering, aanvaarden de transmissiesysteembeheerders en distributiesysteembeheerders de gegevens van een specifiek meettoestel, indien beschikbaar, voor de afwikkeling van vraagrespons- of flexibiliteitsdiensten, met inbegrip van opslagsystemen, en discrimineren zij de eindafnemer niet bij de aankoop van flexibiliteitsdiensten. Deze verplichting geldt vanaf de vaststelling door de lidstaten van de regels en vereisten overeenkomstig lid 3, en onder voorbehoud van inachtneming ervan.**
- [...]3. De lidstaten stellen eisen vast voor een gegevensvalideringsproces voor specifieke **meettoestellen** [...] om de kwaliteit van de respectieve gegevens te controleren en te waarborgen.";

5) artikel 8 wordt als volgt gewijzigd:

a) lid 1 wordt vervangen door:

"1. De NEMO's staan de marktdeelnemers toe energie te verhandelen binnen een tijdsspanne die zo dicht mogelijk realtime benadert, en ten minste tot de gate-sluitingstijden van de zoneoverschrijdende intradaymarkt. Uiterlijk op 1 januari 2026 [...] is de gate-sluitingstijd van de zoneoverschrijdende intradaymarkt ten vroegste 30 minuten vóór realtime. De regulerende instantie van een bepaalde lidstaat kan, op verzoek van de betrokken transmissiesysteembeheerder, tot en met 1 januari 2029 een afwijking van het vereiste in de eerste alinea toestaan. Dat verzoek wordt ingediend bij de betrokken regulerende instantie en omvat:

- a) een effectbeoordeling waaruit de noodzaak van de afwijking blijkt, op basis van een risico voor de voorzieningszekerheid en rekening houdend met feedback van marktdeelnemers en NEMO's, en**
- b) een actieplan om de gate-sluitingstijd van de zoneoverschrijdende intradaymarkt in te korten tot 30 minuten uiterlijk op 1 januari 2029.**

De regulerende instantie kan op verzoek van de betrokken transmissiesysteembeheerder een verdere afwijking van het vereiste in de eerste alinea toestaan voor ten hoogste drie jaar na het verstrijken van de in de tweede alinea bedoelde periode. Het verzoek van de transmissiesysteembeheerder wordt uiterlijk op 1 januari 2028 ingediend bij de nationale regulerende instantie van de verzoekende transmissiesysteembeheerder, het ENTSB voor elektriciteit en ACER, en omvat:

a) een nieuwe effectbeoordeling waaruit de noodzaak van een verdere afwijking blijkt, op basis van risico's voor de voorzieningszekerheid en rekening houdend met feedback van marktdeelnemers en NEMO's;

b) een herzien actieplan om de gate-sluitingstijd van de zoneoverschrijdende intradaymarkt in te korten tot 30 minuten tussen nu en de datum waarvoor om verlenging wordt verzocht en uiterlijk op de voor de afwijking gevraagde datum.

ACER brengt binnen zes maanden na ontvangst van een verzoek om een dergelijke verdere afwijking advies uit over het grensoverschrijdende effect van een verdere afwijking als bedoeld in de derde alinea. De betrokken regulerende instantie houdt rekening met deze adviezen alvorens een besluit te nemen over een verzoek om verdere afwijking.";

b) lid 3 wordt vervangen door:

"3. De NEMO's voorzien in producten die kunnen worden verhandeld op de day-ahead- en intradaymarkten en die zo klein van omvang zijn, met een minimale omvang van de bieding van 100 kW of minder, dat doeltreffende deelname van vraagrespons, energieopslag en kleinschalige hernieuwbare bronnen mogelijk is, ook rechtstreeks door afnemers.";

- 6) artikel 9 wordt vervangen door:

"Artikel 9

Termijnmarkten

1. **[...] Het ontwerp van de termijnmarkt van de Unie is gebaseerd op regionale virtuele hubs die worden ondersteund door ten minste langetermijntransmissierechten die door transmissiesysteembeheerders [...] worden verleend, zodat prijsrisicoafdekking in alle biedzones mogelijk is.**
2. **24 maanden na [de inwerkingtreding van deze verordening] stelt de Commissie, na voltooiing van een effectbeoordeling, overeenkomstig artikel 59 een uitvoeringshandeling vast waarin het in lid 1 bedoelde ontwerp wordt vastgelegd. Deze uitvoeringshandeling zal met name:**
 - a) **een methode bevatten voor** de bepaling van de geografische reikwijdte van de **regionale** virtuele hubs [...], met inbegrip van de biedzones die deze hubs vormen, teneinde de prijscorrelatie tussen de referentieprijzen en de prijzen van de biedzones die virtuele hubs vormen, te maximaliseren;
 - b) een methode bevatten voor de berekening van de referentieprijzen voor de **regionale** virtuele hubs [...], teneinde de correlaties tussen de referentieprijzen en de prijzen van de biedzones die een **regionale** virtuele hub vormen, te maximaliseren. Die methode is [...] gebaseerd op vooraf vastgestelde objectieve criteria;

- c) een definitie bevatten van financiële langetermijntransmissierechten [...] **tussen biedzones en [...] de regionale virtuele hubs [...] als financiële verplichtingen om marktdeelnemers in staat te stellen zich tegen positieve en negatieve prijsspreads in te dekken, ook wat betreft volumes en looptijden;**
- d) de handelsmogelijkheden maximaliseren voor indekkingsproducten die naar de **regionale** virtuele hubs voor de termijnmarkt verwijzen, en voor langetermijnrechten betreffende transmissie van biedzones naar **regionale** virtuele hubs; **en**
- e) **specificeren hoe het in lid 3 bedoelde centrale toewijzingsplatform toewijzingen aanbiedt en de handel in langetermijntransmissierechten faciliteert.**

2. [...]

- 3. Het centrale toewijzingsplatform wordt opgericht in overeenstemming met Verordening (EU) 2016/1719 en treedt op als **entiteit die namens de transmissiesysteembeheerders toewijzingen aanbiedt en de handel in langetermijntransmissierechten faciliteert. Het** krijgt een rechtsvorm als vermeld in bijlage II bij Richtlijn (EU) 2017/1132 van het Europees Parlement en de Raad²⁸.

²⁸ **Richtlijn (EU) 2017/1132 van het Europees Parlement en de Raad van 14 juni 2017 aangaande bepaalde aspecten van het vennootschapsrecht (PB L 169 van 30.6.2017, blz. 46).**

4. [...]

5. Indien een regulerende instantie van oordeel is dat er onvoldoende indekkingsmogelijkheden voor marktdeelnemers zijn, en na raadpleging van de desbetreffende bevoegde autoriteiten op de financiële markten indien de termijnmarkten betrekking hebben op financiële instrumenten zoals gedefinieerd in [...] **artikel 4, lid 1, punt 15, van Richtlijn 2014/65/EU van het Europees Parlement en de Raad**²⁹, kan zij van elektriciteitsbeurzen of transmissiesysteembeheerders verlangen dat zij aanvullende maatregelen treffen, zoals market-makingactiviteiten, om de liquiditeit van de termijnmarkt te verbeteren. [...]

²⁹ **Richtlijn 2014/65/EU van het Europees Parlement en de Raad van 15 mei 2014 betreffende markten voor financiële instrumenten en tot wijziging van Richtlijn 2002/92/EG en Richtlijn 2011/61/EU (PB L 173 van 12.6.2014, blz. 349).**

6. Mits aan het mededingingsrecht van de Unie, Richtlijn (EU) 2014/65, en de Verordeningen (EU) nr. 648/2012³⁰ en (EU) nr. 600/2014³¹ van het Europees Parlement en de Raad wordt voldaan, kunnen de marktbeheerders termijngerichte indekkingsproducten, waaronder termijngerichte indekkingsproducten voor de lange termijn, ontwikkelen, teneinde de marktdeelnemers, waaronder de eigenaren van elektriciteitsproductie-installaties die hernieuwbare energiebronnen gebruiken, passende mogelijkheden te bieden zich in te decken tegen financiële risico's als gevolg van prijsschommelingen. De lidstaten vereisen niet dat dergelijke indekkingsactiviteiten kunnen worden beperkt tot handel binnen een lidstaat of biedzone.";

³⁰ Verordening (EU) nr. 648/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 4 juli 2012 betreffende otc-derivaten, centrale tegenpartijen en transactieregisters (PB L 201 van 27.7.2012, blz. 1).

³¹ Verordening (EU) nr. 600/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 15 mei 2014 betreffende markten in financiële instrumenten en tot wijziging van Verordening (EU) nr. 648/2012 (PB L 173 van 12.6.2014, blz. 84).";

7) artikel 18 wordt als volgt gewijzigd:

a) lid 2 wordt vervangen door:

"2. De tariefmethoden reflecteren de vaste kosten van de transmissiesysteembeheerders en de distributiesysteembeheerders, en houden rekening met zowel kapitaal- als operationele uitgaven, teneinde de transmissiesysteembeheerders en de distributiesysteembeheerders passende stimulansen op zowel lange als korte termijn, met inbegrip van anticiperende investeringen, te bieden om de efficiëntie, waaronder de energie-efficiëntie, te verbeteren, de marktintegratie, **de integratie van hernieuwbare energie** en de voorzieningszekerheid te versterken, het gebruik van flexibiliteitsdiensten, toereikende **en tijdige** investeringen, waaronder oplossingen om het bestaande netwerk te optimaliseren en **niet-fossiele flexibiliteit, waaronder de vraagrespons en energieopslag**, te vergemakkelijken, en verwante onderzoeksactiviteiten te ondersteunen, en innovatie in het belang van de consument te bevorderen op gebieden zoals digitalisering, flexibiliteitsdiensten en interconnectie.";

b) lid 8 wordt vervangen door:

"8. De methoden inzake transmissie- en distributietarieven stimuleren de transmissie- en distributiesysteembeheerders tot de meest kostenefficiënte exploitatie en ontwikkeling van hun netten, inclusief door de aankoop van diensten. Daartoe nemen de regulerende instanties de relevante kosten in aanmerking en nemen zij deze op in de transmissie- en distributietarieven, en stellen zij **waar passend** prestatiedoelstellingen vast teneinde de transmissie- en distributiesysteembeheerders te stimuleren om de efficiëntie in hun netten te verbeteren, inclusief door middel van energie-efficiëntie, het gebruik van flexibiliteitsdiensten en de uitrol van slimme netten en intelligente bemetering.";

- c) in lid 9 wordt punt f) vervangen door:
 - "f) methoden waarmee transparantie bij de vaststelling en de structuur van tarieven wordt gewaarborgd, met inbegrip van anticiperende investeringen;"
 - d) aan lid 9 wordt het volgende punt [...] toegevoegd:
 - "i) prikkels voor efficiënte investeringen in netten, met inbegrip van flexibiliteitsmiddelen en flexibele aansluitovereenkomsten."
- 8) artikel 19, lid 2, wordt als volgt gewijzigd:
- a) punt b) wordt vervangen door:
 - "b) de zoneoverschrijdende capaciteit handhaven of vergroten door optimalisering van het gebruik van de bestaande interconnectoren, indien nodig door middel van gecoördineerde corrigerende acties; de kosten dekken die voortvloeien uit investeringen in het net die relevant zijn voor het reduceren van de interconnectiecongestie; of"

b) het volgende punt [...] wordt toegevoegd:

"c) beheerders van offshore-productie-installaties **voor hernieuwbare energie** in een offshore-biedzone **die rechtstreeks zijn aangesloten op twee of meer biedzones** compenseren indien de toegang tot geïnterconnecteerde markten zodanig is beperkt **dat de beheerder van de offshore-productie-installatie voor hernieuwbare energie niet in staat is zijn elektriciteitsopwekkingscapaciteit naar de markt uit te voeren en het, in voorkomend geval, in de offshore-biedzone tot een overeenkomstige prijsdaling komt in vergelijking met een situatie zonder capaciteitsreducties. De compensatie is van toepassing wanneer een of meer transmissiesysteembeheerders niet de in de aansluitovereenkomst overeengekomen capaciteit [...] beschikbaar hebben gesteld op de interconnector of niet de capaciteit op de kritische netwerkelementen beschikbaar hebben gesteld [...] overeenkomstig de capaciteitsberekenningsregels van artikel 16, lid 8, van Verordening (EU) 2019/943. Deze compensatie mag jaarlijks niet hoger zijn dan de totale congestie-inkomsten die worden gegenereerd op interconnectoren tussen de betrokken biedzones [...]."**

9) het volgende hoofdstuk [...] wordt ingevoegd:

"Hoofdstuk IIIa

Specifieke investeringsprikkels om de decarbonisatiedoelstellingen van de Unie te verwezenlijken

1. **Onverminderd Richtlijn (EU) 2018/2001 bevorderen de lidstaten het gebruik van [...] stroomafnameovereenkomsten, onder meer door het wegnemen van ongerechtvaardigde belemmeringen en onevenredige of discriminerende procedures of heffingen, teneinde prijsvoorspelbaarheid te bieden en [...]** met het oog op de verwezenlijking van de in hun geïntegreerde nationale energie- en klimaatplan vastgelegde doelstellingen inzake de dimensie "**decarbonisatie**" [...] als bedoeld in artikel 4, punt a), van Verordening (EU) 2018/1999, met behoud van concurrerende en liquide elektriciteitsmarkten.
2. De lidstaten zorgen ervoor [...] dat instrumenten ter beperking van de financiële risico's in verband met wanbetaling door afnemers in het kader van stroomafnameovereenkomsten, beschikbaar en toegankelijk zijn voor afnemers die geconfronteerd worden met toetredingsdrempels op de markt voor stroomafnameovereenkomsten en niet in financiële moeilijkheden verkeren. **Bij dergelijke instrumenten kan het onder meer gaan om door de staat gedekte garantieregelingen tegen marktprijzen, particuliere garanties of faciliteiten die de vraag naar stroomafnameovereenkomsten bundelen, in overeenstemming met het toepasselijke Unierecht [...].** Daartoe **kunnen** [...] de lidstaten rekening houden met **relevante faciliteiten** op Unieniveau [...]. De lidstaten **kunnen** [...] aan de hand van niet-discriminerende criteria bepalen op welke categorieën afnemers deze instrumenten gericht zijn.
3. **Onverminderd de artikelen 107 en 108 VWEU bevat een garantieregeling** [...] voor stroomafnameovereenkomsten, **indien** ze door **de lidstaat** [...] wordt ondersteund, bepalingen om te voorkomen dat de liquiditeit op de elektriciteitsmarkten afneemt, en biedt ze geen steun voor de aankoop van elektriciteitsproductie uit fossiele brandstoffen.

4. [...] **Steunregelingen** voor elektriciteit uit hernieuwbare bronnen [...] staan de deelname toe van projecten waarbij een deel van de elektriciteit wordt gereserveerd voor verkoop via een stroomafnameovereenkomst of andere marktgebaseerde regelingen.
5. **Bij het opstellen van dergelijke steunregelingen streven de lidstaten [...]** ernaar gebruik te maken van evaluatiecriteria om **bieders** te stimuleren de toegang [...] te **faciliteren** voor [...] afnemers die **op de markt voor stroomafnameovereenkomsten** geconfronteerd worden met toetredingsdrempels, **op voorwaarde dat dit de mededinging op de markt niet negatief beïnvloedt**. Dergelijke evaluatiecriteria kunnen met name voorrang geven aan bieders die voor een deel van de productie in het kader van het project een ondertekende stroomafnameovereenkomst – of toezegging om een stroomafnameovereenkomst te ondertekenen – voorleggen van een of meer potentiële kopers die op de markt voor stroomafnameovereenkomsten geconfronteerd worden met toetredingsdrempels.
- [...]6. In stroomafnameovereenkomsten worden overeenkomstig artikel 14 de biedzone van levering en de verantwoordelijkheid voor het waarborgen van zoneoverschrijdende transmissierechten in geval van een verandering van biedzone gespecificeerd.
- [...]7. In stroomafnameovereenkomsten worden **overeenkomstig [...]** het mededingingsrecht van de Unie de voorwaarden gespecificeerd waaronder afnemers en producenten uit stroomafnameovereenkomsten mogen stappen, zoals eventuele toepasselijke uitstaptarieven en kennisgevingstermijnen.

Artikel 19b

Directe prijssteunregelingen voor [...] investeringen in de vorm van tweerichtingscontracten ter verrekening van verschillen

1. Directe prijssteunregelingen voor [...] **investeringen in nieuwe elektriciteitsproductie-installaties** voor elektriciteitsproductie uit de in lid 2 genoemde bronnen nemen de vorm aan van [...] **tweerichtingscontracten** ter verrekening van verschillen. [...]

De eerste alinea is van toepassing op contracten in het kader van directe prijssteunregelingen voor investeringen in nieuwe energieproductie die worden gesloten vanaf drie jaar na [de datum van inwerkingtreding van deze verordening]. Voor projecten met hybride offshore-activa die zijn aangesloten op twee of meer biedzones, bedraagt de overgangsperiode vijf jaar na [de datum van inwerkingtreding van deze verordening].

De marktdeelnemers nemen op vrijwillige basis deel aan directe prijssteunregelingen in de vorm van tweerichtingscontracten ter verrekening van verschillen.

- 1a. **Alle directe prijssteunregelingen in de vorm van tweerichtingscontracten ter verrekening van verschillen worden opgezet met het oog op:**
 - a) **het behoud van stimulansen voor de productie-installatie om efficiënt te functioneren en deel te nemen aan de elektriciteitsmarkten, met name om rekening te houden met de marktomstandigheden;**

- b) het voorkomen van verstorende effecten van de steunregeling op beslissingen van de productie-installatie inzake exploitatie, dispatching en onderhoud of op het biedgedrag op day-ahead-, intraday- en balanceringsmarkten en markten voor ondersteunende diensten;
 - c) het waarborgen dat de minimumvergoedingsbescherming en de opwaartse limiet voor een te hoge vergoeding afgestemd zijn op de kosten van de nieuwe investering en de marktinkomsten, teneinde te waarborgen dat de elektriciteitsproductie-installatie op de lange termijn economisch levensvatbaar is en overcompensatie wordt vermeden;
 - d) het voorkomen van onnodige verstoringen van de mededinging en het handelsverkeer op de interne markt, met name door de vergoedingen vast te stellen aan de hand van een concurrerende, open, duidelijke, transparante en niet-discriminerende biedprocedure; In gevallen waarin geen concurrerende biedprocedure kan worden georganiseerd, wordt er bij het ontwerp van contracten ter verrekening van verschillen – en de van de toepasselijke uitoefenprijzen – voor gezorgd dat de uitkering van inkomsten aan ondernemingen niet tot buitensporige verstoringen van de mededinging en het handelsverkeer op de interne markt leidt.
 - e) het voorkomen van verstoringen van de mededinging en het handelsverkeer op de interne markt als gevolg van de uitkering van inkomsten aan ondernemingen.
- 1b. Bij de beoordeling van tweerichtingscontracten ter verrekening van verschillen op grond van de artikelen 107 en 108 VWEU ziet de Commissie erop toe dat de ontwerpbeginselen van lid 1a in acht worden genomen.

2. Lid 1 is van toepassing op [...] investeringen in **nieuwe** productie van elektriciteit uit de volgende bronnen:
 - a) windenergie;
 - b) zonne-energie;
 - c) geothermische energie;
 - d) waterkracht zonder reservoir;
 - e) kernenergie.
3. **De inkomsten, of de financiële tegenwaarde van die inkomsten, uit de in lid 1 bedoelde directe prijssteunregelingen in de vorm van tweerichtingscontracten ter verrekening van verschillen worden [...] uitgekeerd aan de eindafnemers.**

Niettegenstaande het vereiste in de eerste alinea kunnen de inkomsten, of de financiële tegenwaarde van die inkomsten, ook worden gebruikt voor de financiering van de kosten van de directe [...] prijssteunregelingen of investeringen die erop zijn gericht de elektriciteitskosten voor eindafnemers te verlagen [...].

De uitkering van inkomsten aan eindafnemers [...] wordt zodanig vormgegeven dat de prikkels [...] om hun verbruik te verminderen of te verschuiven naar perioden waarin de elektriciteitsprijzen laag zijn, behouden blijven en de mededinging tussen elektriciteitsleveranciers niet wordt ondermijnd.

[...] **De** uitkering van [...] inkomsten aan eindafnemers [...] **wordt zodanig** [...] vormgegeven dat de prikkels [...] om hun verbruik te verminderen of te verschuiven naar perioden waarin de elektriciteitsprijzen laag zijn, **behouden blijven en** de mededinging tussen elektriciteitsleveranciers niet wordt ondermijnd.

4. **Overeenkomstig artikel 4, lid 3, derde alinea, van Richtlijn (EU) 2018/2001 kunnen de lidstaten kleinschalige installaties voor hernieuwbare energiebronnen en demonstratieprojecten vrijstellen van de verplichting uit hoofde van lid 1.**

Artikel 19c

Beoordeling van flexibiliteitsbehoeften

1. **Uiterlijk één jaar na de goedkeuring door ACER van de methode overeenkomstig lid 6 van dit artikel, [...] en vervolgens om de twee jaar, stelt de regulerende instantie of een andere door een lidstaat aangewezen autoriteit of entiteit [...] een verslag op over de behoefte aan systeemflexibiliteit [...] voor een periode van ten minste vijf jaar, rekening houdend met de noodzaak om de voorzieningszekerheid op kosteneffectieve wijze te verwezenlijken en het [...] elektriciteitsnet koolstofvrij te maken, rekening houdend met de integratie van verschillende sectoren en het onderling verbonden karakter van de elektriciteitsmarkt. In dat verslag wordt [...] rekening gehouden met de Europese hulpbrontoereikendheidsbeoordeling en de nationale toereikendheidsbeoordeling uit hoofde van artikel 20 van deze verordening.** Het verslag is gebaseerd op de gegevens en analyses die de transmissie- en distributiesysteembeheerders van de betrokken lidstaat krachtens lid 3 [...] hebben verstrekt aan de hand van de methode van lid 4 [...] en, indien naar behoren gemotiveerd, op aanvullende gegevens en analyses. Indien de lidstaat daartoe een transmissiesysteembeheerder heeft aangewezen, keurt de regulerende instantie het verslag goed of wijzigt zij het.

2. Het verslag moet **in ieder geval**:
 - a) een evaluatie bevatten van **op zijn minst de seizoensgebonden, dagelijkse en uurlijkse** flexibiliteitsbehoefte bij de integratie van uit hernieuwbare bronnen geproduceerde elektriciteit in het elektriciteitssysteem;
 - b) rekening houden met [...] het potentieel van de niet-fossiele flexibiliteits**middelen**, zoals vraagrespons en **energieopslag, waaronder aggregatie en interconnectie**, om aan deze behoefte te voldoen, op zowel transmissie- als distributieniveau [...];
 - c) een evaluatie bevatten van de belemmeringen voor flexibiliteit op de markt en relevante mitigatiemaatregelen voorstellen; en d) rekening houden met de flexibiliteit [...] die naar verwachting in andere lidstaten beschikbaar zal zijn.
3. De transmissie- en distributiesysteembeheerders van elke lidstaat verstrekken de voor het opstellen van het in lid 1 bedoelde verslag benodigde gegevens en analyses aan de regulerende instantie **of, in voorkomend geval, aan de in lid 1 bedoelde aangewezen instantie of entiteit. Indien naar behoren gemotiveerd, kan de regulerende instantie of, in voorkomend geval, de in lid 1 bedoelde aangewezen instantie of entiteit de transmissiesysteembeheerders en distributiesysteembeheerders verzoeken om aanvullende input voor het verslag, naast de in lid 4 bedoelde vereisten.**
4. Het ENTSB voor elektriciteit en de EU DSB-entiteit coördineren de transmissie- en distributiesysteembeheerders met betrekking tot de overeenkomstig lid 2 te verstrekken gegevens en analyses. Meer in het bijzonder:
 - a) bepalen zij het soort [...] en het formaat **van de gegevens** die de transmissie- en distributiesysteembeheerders aan de regulerende instanties verstrekken;

- b) ontwikkelen zij een methode voor de analyse van de flexibiliteitsbehoeften door de transmissie- en distributiesysteembeheerders, waarbij in ieder geval rekening wordt gehouden met alle [...] **beschikbare** bronnen [...] en geplande investeringen in [...] interconnectie en **flexibiliteit op** transmissie- en distributieniveau, alsook met de noodzaak om het elektriciteitssysteem koolstofvrij te maken.
5. Het ENTSB voor elektriciteit en de EU DSB-entiteit werken nauw samen bij het coördineren van transmissie- en distributiesysteembeheerders.
6. **Uiterlijk negen maanden na de inwerkingtreding van deze verordening** [...] dienen het ENTSB voor elektriciteit en de EU DSB-entiteit gezamenlijk bij ACER een voorstel in over het soort en het formaat van de gegevens die bij de regulerende instanties moeten worden ingediend, alsook voor de in lid 4 [...] bedoelde methode. Uiterlijk drie maanden na ontvangst van het voorstel wordt het door ACER goedgekeurd of gewijzigd. In het laatste geval raadpleegt ACER het ENTSB voor elektriciteit en de EU DSB-entiteit voordat de wijzigingen worden aangenomen. Het aangenomen voorstel wordt op de website van ACER gepubliceerd.
7. De regulerende instanties **of, in voorkomend geval, de in lid 1 bedoelde aangewezen instantie of entiteit**, dienen de in lid 1 bedoelde verslagen in bij ACER en publiceren deze. Uiterlijk twaalf maanden na ontvangst van de verslagen brengt ACER een verslag uit waarin deze verslagen worden geanalyseerd en aanbevelingen worden gedaan over aangelegenheden van grensoverschrijdend belang met betrekking tot de bevindingen van de regulerende instanties **of, in voorkomend geval, van de in lid 1 bedoelde aangewezen instantie of entiteit, met inbegrip van aanbevelingen over het wegnemen van belemmeringen voor de toegang van niet-fossiele flexibiliteitsmiddelen.**

Artikel 19d

Indicatieve nationale doelstelling voor [...] **niet-fossiele flexibiliteit**

[...] Uiterlijk zes maanden na de indiening van het [...] verslag krachtens artikel 19c, lid 1, **van deze verordening** legt elke lidstaat, **op basis van dit verslag**, een indicatieve nationale doelstelling voor **niet-fossiele flexibiliteit** vast, **met name** voor [...] vraagresponso en **energieopslag**. **De lidstaten kunnen deze doelstelling verwezenlijken door vastgestelde marktbelemmeringen weg te nemen of het vastgestelde potentieel van niet-fossiele flexibiliteitsmiddelen te benutten.** Deze indicatieve nationale doelstelling komt ook tot uiting in de geïntegreerde nationale energie- en klimaatplannen van de lidstaten met betrekking tot de dimensie "interne energiemarkt" overeenkomstig de artikelen 3, 4 en 7 van Verordening (EU) 2018/1999 en in hun geïntegreerde tweejaarlijkse voortgangsverslagen overeenkomstig artikel 17 van Verordening (EU) 2018/1999. **De lidstaten kunnen voorlopige indicatieve doelstellingen vastleggen vóór de eerste indiening van het verslag krachtens artikel 19c, lid 1, van deze verordening.**

Artikel 19e

Steunregelingen voor **niet-fossiele** flexibiliteit

1. **[...] Indien investeringen in niet-fossiele flexibiliteit niet volstaan om te voldoen aan de overeenkomstig artikel 19d vastgelegde indicatieve doelstelling of, in voorkomend geval, voorlopige indicatieve doelstellingen, kunnen de lidstaten steunregelingen voor niet-fossiele flexibiliteit toepassen in de vorm van betalingen voor de beschikbare capaciteit van niet-fossiele flexibiliteit, onverminderd de artikelen 12 en 13.**
2. **[...] Dat de lidstaten de in lid 1 bedoelde maatregelen kunnen toepassen, belet hen niet om op een andere manier hun in [...] artikel 19d vastgelegde indicatieve doelstellingen te verwezenlijken.**
3. [...]

Artikel 19f

Beginselen inzake de opzet van steunregelingen voor **niet-fossiele** flexibiliteit

De door de lidstaten overeenkomstig artikel 19e, **lid 1**, toegepaste [...] **steunregelingen** [...] voor niet-fossiele [...] flexibiliteit:

- a) gaan niet verder dan wat nodig is [...] om op kosteneffectieve wijze **de overeenkomstig [...] artikel 19d vastgelegde indicatieve nationale doelstelling of, in voorkomend geval, de voorlopige indicatieve doelstelling te verwezenlijken**;
- b) blijven beperkt tot nieuwe investeringen in niet-fossiele flexibiliteits**middelen**, zoals vraag [...]respons en **energieopslag**;
- c) [...] mogen niet leiden tot elektriciteitsproductie uit fossiele brandstoffen achter het meetpunt;
- d) selecteren capaciteitsaanbieders via een open, transparante, concurrerende, niet-discriminerende en kosteneffectieve procedure;
- e) voorkomen onnodige verstoringen van de efficiënte werking van de elektriciteitsmarkten, met inbegrip van het behoud van prikkels voor efficiënte exploitatie en prijssignalen, en vermijden prijsschommelingen en marktrisico's;
- f) bieden stimulansen voor een marktgebaseerde en op de markt afgestemde integratie in de elektriciteitsmarkt, waarbij onnodige verstoringen van de elektriciteitsmarkten worden vermeden en rekening wordt gehouden met mogelijke systeemintegratiekosten en netstabiliteit;

- g) voorzien in een minimumniveau van marktdeelname in termen van geactiveerde energie, waarbij de technische specificaties van **de voorziening die de flexibiliteit levert** [...], in aanmerking worden genomen;
- h) voorzien in passende sancties voor capaciteitsaanbieders die het in punt g) bedoelde minimumniveau van marktdeelname niet in acht nemen, of geen **in punt e) bedoelde** prikkels voor efficiënte exploitatie en [...] **prijssignalen** volgen.";

[...] [...]

9a) artikel 21 wordt als volgt gewijzigd:

a) lid 1 wordt vervangen door:

"1. De lidstaten kunnen bij de uitvoering van de in artikel 20, lid 3, van deze verordening bedoelde maatregelen overeenkomstig de artikelen 107, 108 en 109 VWEU capaciteitsmechanismen invoeren.";

b) lid 7 wordt geschrapt;

c) lid 8 wordt vervangen door:

"8. De capaciteitsmechanismen worden door de Commissie voor een periode van maximaal tien jaar goedgekeurd. De toegekende hoeveelheid capaciteit wordt afgebouwd op basis van de in artikel 20 bedoelde uitvoeringsplannen. De lidstaten blijven het uitvoeringsplan toepassen na de invoering van het capaciteitsmechanisme.";

9b) in artikel 22, lid 1, wordt punt a) geschrapt;

10) in artikel 37, lid 1, wordt punt a) vervangen door:

"a) het uitvoeren van een gecoördineerde capaciteitsberekening overeenkomstig de methoden die zijn ontwikkeld conform de op grond van artikel 18, lid 5, van Verordening (EG) nr. 714/2009 vastgelegde richtsnoeren betreffende capaciteitstoewijzing op de langere termijn, richtsnoeren betreffende capaciteitstoewijzing en congestiebeheer en richtsnoeren voor elektriciteitsbalanceren;"

11) artikel 50 wordt als volgt gewijzigd:

a) het volgende lid [...] wordt ingevoegd:

"4a. De transmissiesysteembeheerders verstrekken de systeemgebruikers ook duidelijke en transparante informatie over de status en behandeling van hun aansluitingsverzoeken. Zij verstrekken deze informatie binnen drie maanden na de indiening van het verzoek.";

12) aan artikel 57 wordt het volgende lid [...] toegevoegd:

"3. Distributiesysteembeheerders en transmissiesysteembeheerders werken samen om op consistente wijze informatie te publiceren over de capaciteit die beschikbaar is voor nieuwe aansluitingen in hun respectieve dekkingsgebieden en om ontwikkelaars van nieuwe energieprojecten en aan andere potentiële netgebruikers op voldoende gedetailleerde wijze zichtbaarheid te geven.";

13) in artikel 59, lid 1, wordt punt b) vervangen door:

"b) [...] voorschriften voor capaciteitstoewijzing en congestiebeheer krachtens artikel 6 van Richtlijn (EU) 2019/944 en de artikelen 7 tot en met 10, 13 tot en met 17, 19, 35, 36 en 37 van deze verordening, met inbegrip van voorschriften voor methoden en procedures voor day-ahead-, intraday- en langetermijn-capaciteitsberekening, netwerkmodellen, biedzoneconfiguratie, redispatching en compensatiehandel, handelsalgoritmen, eenvormige day-ahead- of eenvormige intradaykoppeling, inclusief de mogelijkheid om door één entiteit te worden geëxploiteerd, de vastheid van toegewezen zoneoverschrijdende capaciteit, de verdeling van congestieontvangsten, **de regionale virtuele hubs voor de termijnmarkt, de toewijzing en de facilitering van de handel in** financiële langetermijntransmissierechten door het centrale toewijzingsplatform, risicoafdekking bij zoneoverschrijdende transmissie, nominatieprocedures, en terugwinning van kosten voor capaciteitstoewijzing en congestiebeheer; [...]";

13a) aan artikel 64 wordt het volgende lid toegevoegd:

"2a. In afwijking van artikel 6, leden 9, 10 en 11, mogen Estland, Letland en Litouwen financiële contracten voor balanceringscapaciteit sluiten tot vijf jaar vóór de aanvang van de levering van deze capaciteit. De looptijd van dergelijke contracten bedraagt ten hoogste acht jaar nadat Estland, Letland en Litouwen tot de synchrone zone van continentaal Europa zijn toegetreden. De nationale regulatoren van Estland, Letland en Litouwen kunnen hun binnenlandse transmissiesysteembeheerders toestaan zonder volumebeperkingen zoneoverschrijdende capaciteit toe te wijzen volgens een marktgebaseerde procedure als beschreven in artikel 41 van Verordening (EU) 2017/2195 van de Commissie, tot zes maanden na het moment waarop de geoptimaliseerde toewijzingsprocedure volledig ten uitvoer is gelegd en operationeel is overeenkomstig artikel 38, lid 3, van Verordening (EU) 2017/2195 van de Commissie.";

13b) in artikel 64 wordt het volgende lid ingevoegd:

"In afwijking van artikel 22, lid 4, punt b), kunnen lidstaten verzoeken dat productiecapaciteit die vóór 4 juli 2019 met commerciële productie is begonnen en die meer dan 550 g CO₂ afkomstig van fossiele brandstoffen per kWh elektriciteit uitstoot, mits aan de artikelen 107 en 108 VWEU wordt voldaan, bij wijze van uitzondering wordt vastgelegd of betalingen of verbintenissen ontvangt voor toekomstige betalingen in het kader van een capaciteitsmechanisme dat vóór de inwerkingtreding van deze verordening door de Commissie is goedgekeurd. De Commissie beoordeelt het effect van het verzoek op broeikasgasemissies en kan, mits aan de artikelen 107 en 108 VWEU wordt voldaan, toestemming verlenen, mits de volgende voorwaarden zijn vervuld:

- a) de lidstaat heeft, na de datum van inwerkingtreding van Verordening (EU) 2019/943, een concurrerende biedprocedure uitgevoerd overeenkomstig de bepalingen van artikel 22, die tot doel heeft de deelname van capaciteitsaanbieders die voldoen aan de eisen van artikel 22, lid 4, te maximaliseren, indien de contractperiode ten minste loopt tot en met 31 december 2028;**
- b) de hoeveelheid capaciteit die in het kader van de in punt a) bedoelde concurrerende biedprocedure wordt aangeboden, is niet toereikend om het overeenkomstig artikel 20, lid 1, vastgestelde zorgpunt in verband met de toereikendheid aan te pakken voor de contractperiode waarop die biedprocedure betrekking heeft;**

- c) de productiecapaciteit die meer dan 550 g CO₂ afkomstig van fossiele brandstoffen per kWh elektriciteit uitstoot, wordt vastgelegd of ontvangt betalingen of verbintenissen voor toekomstige betalingen voor een periode van ten hoogste één jaar en wordt aangekocht door middel van een aanvullende aankoopprocedure die voldoet aan alle vereisten van artikel 22, met uitzondering van die van lid 4, punt b), en alleen voor de hoeveelheid capaciteit die nodig is om het in punt b) bedoelde zorgpunt in verband met de toereikendheid op te lossen. De afwijking krachtens dit lid mag worden toegepast tot en met 31 december 2028.";

13c) in artikel 69 wordt het volgende lid 1a ingevoegd:

"1a) [...] Uiterlijk één maand na de inwerkingtreding van deze verordening dient de Commissie bij het Europees Parlement en de Raad een gedetailleerd verslag in met een beoordeling van de mogelijkheden tot stroomlijningen vereenvoudiging van het proces van toepassing van een capaciteitsmechanisme in het kader van hoofdstuk IV van deze verordening, zodat zorgpunten in verband met de toereikendheid tijdig door de lidstaten kunnen worden aangepakt. In dat verband verzoekt de Commissie het Agentschap de methode voor de Europese hulpbrontoereikendheidsbeoordeling als bedoeld in artikel 23 te wijzigen in overeenstemming met de in de artikelen 23 en 27 beschreven procedure, naargelang het geval. Uiterlijk drie maanden na de inwerkingtreding van deze verordening komt de Commissie, na overleg met de lidstaten, met voorstellen om het proces van beoordeling van capaciteitsmechanismen waar nodig te vereenvoudigen.";

- 14) het volgende artikel [...] wordt toegevoegd:

"Artikel 69a

Interactie met de financiële wetgeving van de Unie

Deze verordening laat Richtlijn 2014/65/EU, Verordening (EU) nr. 648/2012 en Verordening (EU) nr. 600/2014 onverlet wanneer marktdeelnemers of marktbeheerders activiteiten uitoefenen die verband houden met financiële instrumenten, met name in de zin van **artikel 4, lid 1, punt 15** [...], van Richtlijn 2014/65/EU.";

- 15) in bijlage I wordt punt 1.2 vervangen door:

"1.2. De gecoördineerde capaciteitsberekening wordt uitgevoerd voor alle tijdsbestekken voor toewijzing."

Artikel 2

[Artikel 2 wordt van deze wijzigingsverordening afgesplitst en wordt een op zichzelf staande richtlijn tot wijziging van de Richtlijnen (EU) 2018/2001 en (EU) 2019/944 – tekst komt na artikel 5 te staan].

Artikel 3

[Artikel 3 wordt van deze wijzigingsverordening afgesplitst en wordt een op zichzelf staande richtlijn tot wijziging van de Richtlijnen (EU) 2018/2001 en (EU) 2019/944 — tekst komt na artikel 5 te staan].

Artikel 4

Wijziging van Verordening (EU) 2019/942 [...]

Verordening (EU) 2019/942 wordt als volgt gewijzigd:

- 1) artikel 2 wordt als volgt gewijzigd:
 - a) punt a) wordt vervangen door:
 - "a) brengt advies uit en doet aanbevelingen aan transmissiesysteem-beheerders, het ENTSB voor elektriciteit, het ENTSB voor gas, de EU DSB-entiteit, het overeenkomstig Verordening (EU) 2016/1719 **van de Commissie**³² opgerichte centrale toewijzingsplatform, **de entiteit die is aangewezen voor het beheer van de geïntegreerde day-ahead- en intradaymarkten, in voorkomend geval, alsook aan [...]** regionale coördinatiecentra [...] **en benoemde elektriciteitsmarktbeheerders**";

³² Verordening (EU) 2016/1719 van de Commissie van 26 september 2016 tot vaststelling van een netcode betreffende eisen voor de aansluiting van elektriciteitsproducenten op het net (PB L 259 van 27.9.2016, blz. 42).";

b) punt d) wordt vervangen door:

"d) neemt individuele beslissingen over het verstrekken van informatie overeenkomstig artikel 3, lid 2, artikel 7, lid 2, punt b), en artikel 8, punt c), over goedkeuringen van de methoden en voorwaarden overeenkomstig artikel 4, lid 4, en artikel 5, leden 2, 3 en 4; over de in artikel 5, lid 7, bedoelde herziening van de biedzones; over de in artikel 6, lid 1, bedoelde technische aangelegenheden; over arbitrage tussen regulators overeenkomstig artikel 6, lid 10; over taken in verband met regionale coördinatiecentra bedoeld in artikel 7, lid 2, punt a); over goedkeuringen en wijzigingen van methoden en berekeningen en technische specificaties als bedoeld in artikel 9, lid 1; over goedkeuringen en wijzigingen van methoden als bedoeld in artikel 9, lid 3; over de in artikel 10 bedoelde vrijstellingen; over infrastructuur als bedoeld in artikel 11, punt d); over kwesties ten aanzien van de integriteit en transparantie van de groothandelsmarkt krachtens artikel 12[...]; over goedkeuringen en wijzigingen van voorstellen van het ENTSB voor elektriciteit en de EU DSB-entiteit in verband met de methode betreffende de krachtens artikel 5, lid 10, te verstrekken gegevens en analyses inzake de flexibiliteitsbehoeften;"

2) aan artikel 3, lid 2, wordt de volgende alinea toegevoegd:

"Dit lid is ook van toepassing op het overeenkomstig Verordening (EU) 2016/1719 opgerichte centrale toewijzingsplatform **en op de entiteit die is aangewezen voor het beheer van de geïntegreerde day-ahead- en intradaymarkten, in voorkomend geval.**"

3) aan artikel 4 wordt het volgende lid [...] toegevoegd:

"9. De leden 6, 7 en 8 zijn ook van toepassing op het overeenkomstig Verordening (EU) 2016/1719 opgerichte centrale toewijzingsplatform **en op de entiteit die is aangewezen voor het beheer van de geïntegreerde day-ahead- en intradaymarkten, in voorkomend geval.**";

4) aan artikel 5, lid 8, wordt de volgende alinea toegevoegd:

"ACER oefent toezicht uit op het overeenkomstig Verordening (EU) 2016/1719 opgerichte centrale toewijzingsplatform **en op de entiteit die is aangewezen voor het beheer van de geïntegreerde day-ahead- en intradaymarkten, in voorkomend geval.**";

5) [...]

[...] [...]

6) aan artikel 5 wordt het volgende lid toegevoegd:

"10. ACER keurt het gezamenlijke voorstel van het ENTSB voor elektriciteit en de EU DSB-entiteit in verband met de methode voor de krachtens artikel 19c, **lid 4** [...], van Verordening (EU) 2019/943 te verstrekken gegevens en analyses inzake de flexibiliteitsbehoeften goed en wijzigt dit zo nodig.";

6a) **artikel 6, lid 9, wordt vervangen door:**

"ACER brengt advies uit aan de betrokken regulerende instantie en aan de Commissie overeenkomstig artikel 8, lid 3, en artikel 16, lid 3, van Verordening (EU) 2019/943.";

7) aan artikel 15 wordt het volgende lid [...] toegevoegd:

"5. ACER brengt een verslag uit waarin de nationale beoordelingen van de flexibiliteitsbehoeften worden geanalyseerd en aanbevelingen worden gedaan over aangelegenheden van grensoverschrijdend belang met betrekking tot de bevindingen van de regulerende instanties overeenkomstig artikel 19c, lid 7 [...], van Verordening (EU) 2019/943." [...].

Artikel 5

Inwerkingtreding

Deze verordening treedt in werking op de [...] **twintigste** dag na die van de bekendmaking ervan in het Publicatieblad van de Europese Unie.

Deze verordening is verbindend in al haar onderdelen en is rechtstreeks toepasselijk in elke lidstaat.

Gedaan te Straatsburg,

Voor het Europees Parlement
De voorzitter

Voor de Raad
De voorzitter

Artikel 2

Wijzigingen in de Richtlijnen (EU) 2018/2001 en (EU) 2019/944 om de opzet van de elektriciteitsmarkt van de Unie te verbeteren³³

[De volgende artikelen 1 en 2 waren voorheen de artikelen 2 en 3 van de verordening]

Richtlijn (EU) 2019/944 [...] wordt als volgt gewijzigd:

- 1) artikel 2 wordt als volgt gewijzigd:
 - a) de punten 8 en 49 worden vervangen door:
 - "8) "actieve afnemer": een eindafnemer, of een groep gezamenlijk optredende eindafnemers, die op eigen terrein binnen afgebakende grenzen opgewekte of op andere terreinen in dezelfde biedzone zelfopgewekte of gedeelde elektriciteit verbruikt of opslaat, of die zelfopgewekte elektriciteit verkoopt of deelneemt aan flexibiliteits- of energie-efficiëntieregelingen, mits die activiteiten niet zijn belangrijkste commerciële of professionele activiteit vormen;"
 - "49) "niet-frequentiegerelateerde ondersteunende dienst": een dienst die wordt gebruikt door een transmissie- of distributiesysteembeheerder voor spanningsregeling in stationaire toestand, snelle blindstroominjecties, inertie voor plaatselijke netstabiliteit, kortsluitstroom, blackstartmogelijkheden, inzetbaarheid in eilandbedrijf en peak-shaving;"

³³ Overwegingen toevoegen.

b) de volgende punten worden ingevoegd:

"15a) "elektriciteitsleveringscontract met een vaste looptijd en een vaste prijs":
een elektriciteitsleveringscontract tussen een leverancier en een
eindafnemer dat dezelfde contractuele voorwaarden garandeert, inclusief
de prijs, **gedurende de gehele duur van het contract**, hoewel de vaste
prijs een flexibel element kan bevatten met bijvoorbeeld piek- en
dalprijsvariaties;"

"10a) "delen van energie": de zelfconsumptie door actieve afnemers van
hernieuwbare energie:

- a) die offsite of op gemeenschappelijke locaties wordt opgewekt of
opgeslagen door een faciliteit die zij geheel of gedeeltelijk bezitten,
leasen of huren, of
- b) waarop het recht al dan niet gratis aan hen is overgedragen door
een andere actieve afnemer;"

[...] [...]

"24a) "noodleverancier": een leverancier die [...] wordt aangewezen om de
elektriciteitslevering aan afnemers over te nemen van een leverancier die
zijn activiteiten heeft gestaakt;"

2) Artikel 4 wordt vervangen door:

" Artikel 4

Vrije keuze van leverancier

De lidstaten zien erop toe dat alle afnemers vrij zijn om elektriciteit te kopen bij de leverancier van hun keuze. De lidstaten zien erop toe dat alle afnemers vrij zijn om op hetzelfde moment over meer dan één elektriciteitsleveringscontract te beschikken, en dat afnemers daarom recht hebben op meer dan één meet- en factureringspunt voor het centrale aansluitpunt voor hun terrein." "

3) Artikel 11 wordt als volgt gewijzigd:

a) de titel wordt vervangen door:

" Het recht op een contract op basis van een dynamische elektriciteitsprijs met een vaste looptijd en een vaste prijs;"

b) lid 1 wordt vervangen door:

"1. De lidstaten zorgen ervoor dat het nationale regelgevingskader leveranciers in staat stelt contracten met een vaste looptijd en een vaste prijs en contracten op basis van een dynamische elektriciteitsprijs aan te bieden. De lidstaten zorgen ervoor dat eindafnemers bij wie een slimme meter is geïnstalleerd, kunnen verzoeken om een contract op basis van een dynamische elektriciteitsprijs, en dat alle eindafnemers kunnen verzoeken om een elektriciteitsprijscontract met een vaste looptijd van ten minste één jaar en een vaste prijs, met ten minste één leverancier en met elke leverancier die meer dan 200 000 eindafnemers heeft.

In afwijking van de eerste alinea kunnen de lidstaten een leverancier met meer dan 200 000 eindafnemers vrijstellen van de verplichting om contracten met een vaste looptijd en een vaste prijs aan te bieden indien die leverancier alleen contracten op basis van een dynamische elektriciteitsprijs aanbiedt en de vrijstelling geen negatieve gevolgen heeft voor de mededinging of een voldoende keuze van contracten met een vaste looptijd en een vaste prijs voor afnemers."

c) het volgende lid [...] wordt ingevoegd:

"1a. Voordat een contract wordt gesloten of verlengd, ontvangen eindafnemers een in het oog springende samenvatting van de belangrijkste contractuele voorwaarden in beknopte en eenvoudige taal. Deze samenvatting bevat in ieder geval informatie over de totale prijs **en de uitsplitsing ervan**, promoties, aanvullende diensten [...] **en** kortingen, en [...] **vermeldt** de in artikel 10, lid 3, punten a), b), d), e) en f), bedoelde rechten. De Commissie verstrekt in dit verband richtsnoeren."

"

d) lid 2 wordt vervangen door:

"2. De lidstaten zorgen ervoor dat eindafnemers door de leveranciers volledig geïnformeerd worden over de mogelijkheden, kosten en risico's van [...] **de respectieve soorten van elektriciteitscontracten**, en dat leveranciers de eindafnemers dienovereenkomstig informeren, onder meer betreffende de noodzaak om een passende elektriciteitsmeter te laten installeren. De regulerende instanties monitoren de marktontwikkelingen en beoordelen de risico's die de nieuwe producten en diensten met zich mee kunnen brengen, en pakken gevallen van misbruik aan."

4) de volgende artikelen worden ingevoegd:

" Artikel 15a"

Recht op het delen van energie

1. Alle huishoudens, kleine en middelgrote ondernemingen en overheidsorganen hebben het recht om als actieve afnemers deel te nemen aan het delen van energie.

[...]2. Actieve afnemers hebben het recht om onderling hernieuwbare energie te delen op basis van particuliere overeenkomsten of via een juridische entiteit.

[...]3. Actieve afnemers kunnen een beroep doen op een derde die eigenaar is van of het beheer voert over de installatie of exploitatie, met inbegrip van meting en onderhoud, van een faciliteit voor opslag of opwekking van hernieuwbare energie, teneinde het delen van energie te vergemakkelijken, waarbij die derde niet als actieve afnemer wordt beschouwd.

[...]4. De lidstaten zorgen ervoor dat actieve afnemers die deelnemen aan het delen van energie:

[...]a) de gedeelde elektriciteit mogen verrekenen met hun totale gemeten verbruik binnen een tijdsbestek dat niet langer is dan de onbalansvereffeningsperiode en onverminderd de toepasselijke belastingen, heffingen en nettarieven;

[...]b) alle consumentenrechten en -verplichtingen genieten als eindafnemers uit hoofde van deze richtlijn, behalve wanneer energie wordt gedeeld tussen huishoudens met een geïnstalleerde capaciteit tot 10,8 kW **voor enkelvoudige huishoudens [zoals gespecificeerd in de herziene richtlijn hernieuwbare energie 2021/557]** en tot 50 kW voor appartementsgebouwen [...] **[zoals gespecificeerd in de herschikte Richtlijn (EU) 2021/802 betreffende de energieprestatie van gebouwen];**

[...]c) toegang hebben tot modelcontracten met eerlijke en transparante voorwaarden voor [...] overeenkomsten **voor het delen van energie** tussen huishoudens en voor leasing-, huur- of investeringsovereenkomsten met betrekking tot faciliteiten voor opslag of opwekking van hernieuwbare energie met het oog op het delen van energie. In geval van conflicten over dergelijke overeenkomsten hebben eindafnemers overeenkomstig artikel 26 toegang tot buitengerechtelijke geschillenbeslechting;

[...]d) niet oneerlijk of discriminerend worden behandeld door marktdeelnemers of hun balanceringsverantwoordelijken;

[...]e) in kennis worden gesteld van de mogelijkheid van wijzigingen in
biedzones overeenkomstig artikel 14 van Verordening (EU) 2019/943 en
van het feit dat het recht om energie te delen beperkt is tot één en
dezelfde biedzone.

[...]5. De lidstaten zorgen ervoor dat de betrokken transmissie- of
distributiesysteembeheerders of andere aangewezen instanties:

[...]a) minstens eenmaal per maand overeenkomstig artikel 23 meetgegevens in
verband met de gedeelde elektriciteit monitoren, verzamelen, valideren
en aan de relevante eindafnemers en marktdeelnemers meedelen;

[...]b) voorzien in een relevant contactpunt dat regelingen voor het delen van
energie registreert, informatie over relevante meetpunten en
veranderingen van locatie en deelname in ontvangst neemt en, in
voorkomend geval, op duidelijke en transparante wijze en tijdig
berekenningsmethoden valideert.

[...]6. De lidstaten nemen passende, niet-discriminerende maatregelen om ervoor
te zorgen dat energiearme en kwetsbare huishoudens toegang hebben tot
regelingen voor het delen van energie. Die maatregelen kunnen financiële
steunmaatregelen of productietoewijzingsquota omvatten.

7. **Dit artikel doet geen afbreuk aan het recht van afnemers om hun leverancier te kiezen overeenkomstig artikel 4 en aan de toepasselijke nationale regels voor de vergunning van leveranciers.**

Artikel 18a

Risicobeheer door de leverancier

1. De [...] regelgevende instanties **of, indien een lidstaat een alternatieve onafhankelijke bevoegde instantie voor dat doeleinde heeft aangewezen, die aangewezen bevoegde instanties**, zien erop toe dat leveranciers over passende afdekkingsstrategieën beschikken en deze uitvoeren om het risico van veranderingen in de groothandel in elektriciteit voor de economische levensvatbaarheid van hun contracten met afnemers te beperken, waarbij de liquiditeit op en de prijssignalen van kortetermijnmarkten in stand worden gehouden.
2. Afdekkingsstrategieën van leveranciers kunnen het gebruik van stroomafnameovereenkomsten omvatten. Wanneer er voldoende ontwikkelde markten voor stroomafnameovereenkomsten bestaan die daadwerkelijke mededinging mogelijk maken, kunnen de lidstaten eisen dat een deel van de risico's die leveranciers lopen als gevolg van veranderingen in de groothandelsprijzen voor elektriciteit, wordt gedekt door stroomafnameovereenkomsten voor elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen die overeenkomen met de duur van hun risico aan de consumentenzijde, met inachtneming van het mededingingsrecht van de Unie.
3. De lidstaten streven ernaar de toegankelijkheid van afdekkingsproducten voor energiegemeenschappen van burgers en hernieuwbare-energiegemeenschappen te waarborgen."

5) de volgende [...] **artikelen worden** ingevoegd:

" Artikel 27a

Noodleverancier

1. De lidstaten [...] **voeren een noodleveranciersstelsel in teneinde de continuïteit van de levering te waarborgen, ten** minste voor huishoudelijke afnemers. Noodleveranciers worden aangewezen volgens een eerlijke, [...] transparante en niet-discriminerende procedure.
2. Eindafnemers die aan noodleveranciers worden overgedragen, verliezen hun rechten als afnemer – in het bijzonder de in de artikelen 4, 10, [...] 12, 14, 18 en 26 vastgelegde rechten – niet.
3. De lidstaten zien erop toe dat noodleveranciers de algemene voorwaarden onmiddellijk aan de overgedragen afnemers meedelen en dat de dienstverlening aan die afnemers gedurende ten minste zes maanden ononderbroken wordt voortgezet.
4. De lidstaten zorgen ervoor dat eindafnemers informatie krijgen en aangemoedigd worden om op een marktgebaseerd aanbod over te stappen.
5. De lidstaten kunnen van [...] **een** noodleverancier eisen dat hij elektriciteit levert aan huishoudelijke afnemers die geen marktgebaseerde aanbiedingen ontvangen. In dergelijke gevallen zijn de in artikel 5 vastgelegde voorwaarden van toepassing."

"Artikel 28a

Bescherming tegen afsluiting voor kwetsbare afnemers

De lidstaten zorgen ervoor dat kwetsbare afnemers worden beschermd tegen afsluiting van de elektriciteitstoevoer. Dit gebeurt in het kader van het begrip "kwetsbare afnemers" krachtens artikel 28, lid 1, [...] en onverminderd de maatregelen van artikel 10, lid 11."

6) in artikel 27 wordt lid 1 vervangen door:

"1. De lidstaten waarborgen dat alle huishoudelijke afnemers en, indien zij dat dienstig achten, kleine ondernemingen, aanspraak kunnen maken op universele dienstverlening, dat wil zeggen het recht op levering van elektriciteit van een bepaalde kwaliteit tegen concurrerende, eenvoudig en duidelijk vergelijkbare, doorzichtige en niet-discriminerende prijzen op hun grondgebied. Om de universele dienstverlening te waarborgen, verplichten de lidstaten distributiesysteembeheerders om afnemers op hun net aan te sluiten overeenkomstig de voorwaarden en tarieven die zijn vastgesteld volgens de procedure van artikel 59, lid 7. Deze richtlijn weerhoudt de lidstaten er niet van om de marktpositie van de huishoudelijke afnemers en kleine en middelgrote niet-huishoudelijke afnemers te versterken door de mogelijkheden voor de vrijwillige gezamenlijke vertegenwoordiging voor die groep afnemers te bevorderen."

7) in artikel 31 wordt lid 3 vervangen door:

"3. De distributiesysteembeheerder verstrekt de systeemgebruikers de informatie die zij voor efficiënte toegang tot het systeem, inclusief gebruik ervan, nodig hebben. De distributiesysteembeheerder publiceert met name op duidelijke en transparante wijze informatie over de capaciteit die beschikbaar is voor nieuwe aansluitingen in zijn dekkingsgebied, ook in overbelaste gebieden waar flexibele energieopslagaansluitingen kunnen worden ondergebracht, en actualiseert die informatie regelmatig, ten minste om de drie maanden.

De distributiesysteembeheerders verstrekken de systeemgebruikers ook duidelijke en transparante informatie over de status en behandeling van hun aansluitingsverzoeken. Zij verstrekken deze informatie binnen drie maanden na de indiening van het verzoek."

3a. De lidstaten kunnen besluiten lid 3 niet toe te passen op geïntegreerde elektriciteitsbedrijven die minder dan 100 000 aangesloten afnemers bedienen, of die kleinschalige geïsoleerde systemen bedienen."

8) in artikel 40 wordt het volgende lid ingevoegd [...]:

[...]

"6a. De eisen van de leden 5 en 6 zijn niet van toepassing op het overeenkomstig artikel 7a van Verordening (EU) 2019/943 verkregen peak-shaving-product."

9) artikel 59 wordt als volgt gewijzigd:

a) lid 1, [...] **punt c)**, wordt vervangen door:

"c) [...] er in nauwe samenwerking met de andere regulerende instanties voor zorgen dat het overeenkomstig Verordening (EU) 2016/1719 opgerichte centrale toewijzingsplatform, **een entiteit die is aangewezen voor het beheer van de geïntegreerde day-ahead- en intradaymarkten, in voorkomend geval**, alsook het ENTSB voor elektriciteit en de EU DSB entiteit hun verplichtingen uit hoofde van deze richtlijn, Verordening (EU) 2019/943, de op grond van de artikelen 59, 60 en 61 van Verordening (EU) 2019/943 vastgestelde netwerkcodes en richtsnoeren, en ander toepasselijk Unierecht, onder meer wat betreft grensoverschrijdende kwesties, evenals de besluiten van ACER, naleven, en gezamenlijk de niet-naleving door het centrale toewijzingsplatform, het ENTSB voor elektriciteit en de EU-DSB-entiteit van hun respectieve verplichtingen vaststellen. Indien de regulerende instanties er niet in zijn geslaagd overeenstemming te bereiken binnen een periode van vier maanden na het begin van de raadplegingen met het oog op de gezamenlijke vaststelling van niet-naleving, wordt de kwestie ingevolge artikel 6, lid 10, van Verordening (EU) 2019/942 voor een beslissing aan ACER voorgelegd;"

b) lid 1, [...] **punt z)**, wordt vervangen door:

"z) [...]: uitoefenen van toezicht op het wegnemen van ongerechtvaardigde belemmeringen voor en beperkingen voor het verbruik van zelfopgewekte elektriciteit en energiegemeenschappen van burgers, onder meer [...] **belemmeringen en beperkingen** die de aansluiting van flexibele gedistribueerde energieproductie binnen een redelijke termijn **in de weg staan** [...]." [...]

c) lid 4 wordt vervangen door:

"4. De regulerende instantie die is gevestigd in de lidstaat waar het centrale toewijzingsplatform, de **entiteit die is aangewezen voor het beheer van de geïntegreerde day-ahead- en intradaymarkten, in voorkomend geval, alsook het** ENTSB voor elektriciteit of de EU-DSB-entiteit is gevestigd, heeft de bevoegdheid om effectieve, evenredige en afschrikkende sancties aan deze entiteiten op te leggen wanneer zij hun verplichtingen uit hoofde van deze richtlijn, Verordening (EU) 2019/943 of enig toepasselijk juridisch bindend besluit van de regulerende instantie of ACER niet naleven, of om voor te stellen een bevoegde rechtbank dergelijke sancties te laten opleggen."

9a) aan artikel 66 wordt het volgende lid toegevoegd:

In afwijking van artikel 40, lid 4, kunnen de transmissiesysteembeheerders in Estland, Letland en Litouwen een beroep doen op balanceringsdiensten die worden verleend door binnenlandse aanbieders van elektriciteitsopslag, met transmissiesysteembeheerders verwante bedrijven en andere faciliteiten die eigendom zijn van transmissiesysteembeheerders.

In afwijking van artikel 54, lid 2, kunnen Estland, Letland en Litouwen hun transmissiesysteembeheerders en met transmissiesysteembeheerders verwante bedrijven toestaan opslag te bezitten, te ontwikkelen, te beheren en te exploiteren zonder een open, transparante en niet-discriminerende aanbestedingsprocedure te volgen, en kunnen zij die opslag toestaan elektriciteit te kopen of te verkopen op de balanceringsmarkten.

De afwijkingen van artikel 40, lid 4, en artikel 54, lid 2, zijn van toepassing tot drie jaar na de toetreding van Estland, Letland en Litouwen tot de synchrone zone van continentaal Europa. Indien nodig om de voorzieningszekerheid te waarborgen, kan de Commissie de aanvankelijke periode van drie jaar met maximaal vijf jaar verlengen.";

9b) aan artikel 66 wordt het volgende lid toegevoegd:

7. In afwijking van artikel 40, lid 4, en artikel 54, lid 2, kan Cyprus zijn transmissiesysteembeheerder toestaan opslag te bezitten, te ontwikkelen, te beheren en te exploiteren zonder een open, transparante en niet-discriminerende aanbestedingsprocedure te volgen.

De afwijkingen van artikel 40, lid 4, en artikel 54, lid 2, zijn van toepassing totdat het transmissiesysteem in Cyprus via interconnectie op de transmissiesystemen van andere lidstaten is aangesloten.";

10) het volgende artikel [...] wordt ingevoegd:

" Artikel 66a

Toegang tot betaalbare energie tijdens een elektriciteitsprijscrisis

1. De Raad kan, op voorstel van de Commissie door middel van een uitvoeringsbesluit, een regionale of Uniebrede elektriciteitsprijscrisis afkondigen indien aan de volgende voorwaarden is voldaan:

a) zeer hoge **gemiddelde** prijzen op de groothandelsmarkten voor elektriciteit – ten minste tweeënhalf maal zo hoog als de gemiddelde prijs van de voorgaande vijf jaar – die naar verwachting minstens zes maanden zullen aanhouden. **Bij de berekening van de gemiddelde prijs van de voorgaande vijf jaar wordt geen rekening gehouden met het jaar 2022 en de perioden waarin een regionale of Uniebrede elektriciteitsprijscrisis werd afgekondigd;**

- b) een sterke stijging van de detailhandelsprijzen voor elektriciteit [...] **van ongeveer 70 %**, die naar verwachting minstens [...] **3 maanden** zal aanhouden; en
 - c) een stijging van de elektriciteitsprijzen met negatieve gevolgen voor de economie als geheel.
- 2. In het [...] besluit waarbij een elektriciteitsprijs crisis op regionaal of Unieniveau wordt afgekondigd, **wordt de geldigheidsduur van dat besluit, die maximaal één jaar bedraagt, gespecificeerd. Die duur kan volgens de procedure van lid 7 worden verlengd voor opeenvolgende perioden van ten hoogste een jaar.**
- 3. **De Commissie dient een voorstel in voor het afkondigen van een elektriciteitsprijs crisis op regionaal of Unieniveau, met inbegrip van de voorgestelde geldigheidsduur van het besluit, indien zij van oordeel is dat aan de voorwaarden van lid 1 is voldaan.**
- 4. **De Raad kan een overeenkomstig de leden 3 en 7 ingediend voorstel van de Commissie met gekwalificeerde meerderheid van stemmen wijzigen.**
- 5. Wanneer de [...] **Raad** krachtens lid 1 een besluit heeft vastgesteld, kunnen de lidstaten voor de geldigheidsduur van dat besluit gericht overheidsingrijpen in de prijsstelling voor de levering van elektriciteit aan kleine en middelgrote ondernemingen toepassen. Dergelijk overheidsingrijpen:
 - a) blijft beperkt tot 70 % van het verbruik van de begunstigde in dezelfde periode van het voorgaande jaar en blijft de begunstigde stimuleren om zijn vraag te verminderen;
 - b) voldoet aan de voorwaarden van artikel 5, leden 4 en 7;
 - c) voldoet in voorkomend geval aan de voorwaarden van lid 4.

6. Wanneer de [...] **Raad** krachtens lid 1 een besluit heeft vastgesteld, kunnen de lidstaten voor de geldigheidsduur van dat besluit, in afwijking van artikel 5, lid 7, punt c), wanneer zij uit hoofde van artikel 5, lid 6, of lid 3, van dit artikel gericht overheidsingrijpen in de prijsstelling voor de levering van elektriciteit toepast, bij wijze van uitzondering tijdelijk een prijs voor de levering van elektriciteit vaststellen die onder de kostprijs ligt, mits aan de volgende voorwaarden wordt voldaan:
- a) de voor huishoudens vastgestelde prijs geldt slechts voor maximaal 80 % van het mediane verbruik van huishoudens en blijft huishoudens stimuleren om hun vraag te verminderen;
 - b) er is geen sprake van discriminatie tussen leveranciers;
 - c) leveranciers worden vergoed voor leveringen onder de kostprijs, en
 - d) alle leveranciers kunnen op voet van gelijkheid voor de levering van elektriciteit een prijs aanbieden die lager ligt dan de kostprijs.
7. **Tijdig vóór het verstrijken van de overeenkomstig lid 2 gespecificeerde termijn beoordeelt de Commissie of nog steeds aan de voorwaarden van lid 1 wordt voldaan. Indien de Commissie van oordeel is dat nog steeds aan de voorwaarden van lid 1 is voldaan, dient zij bij de Raad een voorstel in tot verlenging van de geldigheidsduur van een overeenkomstig lid 1 vastgesteld besluit. Indien de Raad besluit de geldigheidsduur te verlengen, zijn de leden 5 en 6 van toepassing gedurende die verlengde periode.**

8. **Onverminderd de artikelen 107 en 108 VWEU kunnen de lidstaten tot en met 30 juni 2024 een plafond op inkomsten uit inframarginale generatoren hanteren onder dezelfde voorwaarden als die in de artikelen 6 tot en met 8 en artikel 10 van Verordening (EU) 2022/1854 van de Raad. De Commissie brengt uiterlijk op 15 mei 2024 een evaluatie uit van de toepassing van de desbetreffende regelingen uit hoofde van dit lid en informeert het Parlement en de Raad over de belangrijkste bevindingen daarvan."**

11) [...]

[...] [...]

[...]

[...] [...]

[...] [...]

[...]

[...]

Artikel [...]2

Wijziging van Richtlijn (EU) [...]

Richtlijn (EU) 2018/2001 wordt als volgt gewijzigd:

- 1) artikel 4, lid 3, wordt als volgt gewijzigd:
 - a) de tweede alinea wordt vervangen door:

" Daartoe wordt in het kader van directe prijssteunregelingen steun verleend in de vorm van een marktpremie, die onder meer geleidelijk of vast kan zijn. [...] **De eerste zin** is niet van toepassing op steun voor elektriciteit uit de in artikel 19b, lid 2, van Verordening (EU) [...] **2019/943 van het Europees Parlement en van de Raad**³⁴ genoemde hernieuwbare bronnen, die onder artikel 19b, lid 1, van die verordening valt."

2) [...]

[...] [...]

[...]

[...]

³⁴ **Verordening (EU) 2019/943 van het Europees Parlement en de Raad van 5 juni 2019 betreffende de interne markt voor elektriciteit (PB L 158 van 14.6.2019, blz. 54)."**

Artikel 3

Omzetting

1. De lidstaten doen de nodige wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen in werking treden om uiterlijk zes maanden na de inwerkingtreding van [de richtlijn] aan deze richtlijn te voldoen.

In afwijking van de eerste alinea doen de lidstaten de nodige wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen in werking treden om uiterlijk 24 maanden na de inwerkingtreding van [deze richtlijn] aan de punten 2) en 4) van artikel 1 te voldoen.

Zij delen de Commissie de tekst van die bepalingen onmiddellijk mee.

Wanneer de lidstaten die bepalingen aannemen, wordt in die bepalingen zelf of bij de officiële bekendmaking ervan naar deze richtlijn verwezen. In de bepalingen wordt tevens vermeld dat verwijzingen in bestaande wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen naar de bij deze richtlijn ingetrokken richtlijn, gelden als verwijzingen naar de onderhavige richtlijn. De regels voor die verwijzing en de formulering van die vermelding worden vastgesteld door de lidstaten."

Artikel 4

Inwerkingtreding

1. Deze richtlijn treedt in werking op de [twintigste] dag na die van de bekendmaking ervan in het *Publicatieblad van de Europese Unie*.

Artikel 5

Deze richtlijn is gericht tot de lidstaten.

Gedaan te Straatsburg,

Voor het Europees Parlement

De voorzitter

De voorzitter

Voor de Raad
